

HETKIÄ ISINÄ

Isien kokemuksia vanhemmuuden tukimuodoista Laukaan vankilassa

**Pauliina Palovaara
Kandidaatintutkielma
Sosiaalityö
Avoin yliopisto
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2016**

TIIVISTELMÄ

HETKIÄ ISINÄ

Isien kokemuksia vanhemmuuden tukimuodoista Laukaan vankilassa

Pauliina Palovaara

Sosiaalityö

Kandidaatintutkielma

Avoin yliopisto

Jyväskylän yliopisto

Kevät 2016

47 sivua + neljä (4) liitettä

Kandidaatintutkielmani tavoitteena oli tutkia isien kokemuksia vanhemmuuden tukimuodoista Laukaan vankilassa. Tavoitteena oli tarkastella isyyden merkitystä tuomiota suorittavan isän elämässä, isien merkittävimpinä kokemia vanhemmuuden tukimuotoja, vanhemmuuden kokemisen muutoksia vankeuden aikana sekä vertaistuen merkitystä isyyden tukijana.

Tutkimukseen osallistui Laukaan vankilassa tuomiotaan suorittavia isejä. Aineisto kerättiin teemahaastattelemalla heistä kolmea sekä hyödyntämällä vankilan isäryhmissä käytyjä vertaistuellisia ryhmäkeskusteluja sekä ryhmäpalautteita. Lisäksi iselle kohdennettiin puolistrukturoitu haastattelulomake. Asiantuntijanäkökulmaa tutkittavaan aiheeseen selvitettiin Laukaan vankilan kuntoutustiimille tehdyn ryhmähaastattelun myötä. Haastatteluaineisto litteroitiin ja analysoitiin teemoittelemalla. Teemoittelua käytettiin myös analysoitaessa haastattelu- ja palautelomakkeita.

Tutkimustulokset osoittivat vanhemmuuden olevan tärkeä elementti tuomitun isän elämässä. Isät kokivat vanhemmuuttaan tuetun Laukaan vankilassa hyvin. Merkityksellisimpinä vanhemmuuden tuen muotoina isät kokivat puhelimen hallussapidon mahdollistaman lähes rajattoman yhteydenpidon lapseen sekä mahdollisuudet tavata tätä säännöllisesti.

Vankeusaika tarjoaa tuomitulle isälle mahdollisuuden tarkastella myös omaa vanhemmuuttaan. Isät ovat lähtöisin erilaisista perhetilanteista, ja näkevät rikollisen toimintansa vaikutukset vanhemmuuteensa eri tavoin. Vanhemmuuden tukeminen vankeustuomion aikana on kuitenkin ensiarvoisen tärkeää myös isän näkökulmasta. Isyyden vertaistuen tarjoaminen vankeusaikana on erittäin tärkeää. Isät kokivat, että vankeuden aikana tarjottu vanhemmuuden tuki sekä mahdollisuus kehittyä isänä voivat parhaimmillaan myös vähentää uusintarikollisuutta.

Asiasanat: vanhemmuus, isyys, vankila, perhetyö, vertaistuki

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO.....	5
2 ISÄNÄ VANKILASSA	7
2.1 Vankeustuomion suorittaminen vankilassa	7
2.2 Vanhemman vankeus	7
3 LAUKAAN VANKILAN PERHETYÖ	10
3.1 Lapsi- ja perhetyön linjaukset suuntaa näyttämässä.....	10
3.2 Lapsen ja vanhemman välisen suhteen tukeminen.....	12
3.2.1 Tapaamiset ja yhteydenpito	12
3.2.2 Isäryhmä vertaistuen tarjoajana.....	13
3.2.3 Valvottu koevapaus	16
3.2.4 Monialainen yhteistyö	16
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	18
4.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset	18
4.2 Tutkimukseen osallistujat	19
4.3 Teemahaastattelu ja ryhmähaastattelut	20
4.4 Aineiston analyysi	23
5 TUTKIMUKSEN TULOKSET: KOKEMUKSIA ISYYDEN TUKEMISESTA LAUKAAN VANKILASSA	25
5.1 ”Isyys on elämän pituinen projekti”	25
5.2 Yhteydenpito ja lasten tapaamiset tärkeimpinä tukijoina.....	29
5.3 Vankeus voi muuttaa isyyttä	31
5.4 Vertaistuki voimavarana	33
6 POHDINTA	35
6.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset	35
6.2 Tutkimuksen luotettavuus ja jatkotutkimushaasteet.....	40
LÄHTEET	44
LIITTEET	48
Liite 1: Suostumus tietojen käyttöön tutkimuksessa	48

Liite 2: Teemahaastattelurunko	49
Liite 3: Ryhmähaastattelurunko	50
Liite 4: Puolistrukturoitu haastattelulomake.....	51

1 JOHDANTO

Vanhemmuutena isyys on yhtä arvokasta kuin äitiys. Tämän päivän tasa-arvostuvassa yhteiskunnassa isien roolia kasvattajina ja hoivaajina korostetaan jo ennen lapsen syntymää äitiysneuvolakäynneistä lähtien. Isäksi kasvaminen ja isävanhempana kehittyminen ei tapahdu samalla tavalla luonnostaan kuin äidillä. Raskausaika ja synnytys luovat naiselle omat puitteensa vanhemmaksi kasvamiselle, ja samalla fyysisen siteen syntyvään lapseen. Kuitenkin myös isä on vanhempi; yhtä tärkeä elementti lapsen elämässä, kuin äitikin. Tutkimusten mukaan isän poissaolo lapsen elämästä voi pahimmillaan aiheuttaa haittaa lapsen kasvuille ja kehitykselle (Rotkirch 2014, 121–123).

Rikosseuraamuslaitoksen (2013a) mukaan perhetyö on ollut jo pitkään osa organisaation työskentelyä. Vuonna 2011 asetettiin aiheen tiimoilta työryhmä, jonka tavoitteena oli valmistella lapsi- ja perhetyön linjaukset toteutettavaksi rikosseuraamusalan käytännön työssä. Linjausten tavoitteena oli saada aikaan muutoksia rikosseuraamusalan käytäntöihin vankien vanhemmuutta tukevassa työskentelyssä, ja tehdä osaltaan vankeustuomiota suorittavien henkilöiden vanhemmuudesta entistä näkyvämpää. (Rikosseuraamuslaitos 2013a, 6–7.) YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (1991) ja lastensuojelulaki (2007) ohjaavat lapsen oikeuksien ja lapsen edun toteutumisen tavoittelun myötä työskentelemään myös vastuullisen vanhemmuuden parissa.

Laukaan vankila on 62-paikkainen avovankila Keski-Suomessa, Laukaan kunnassa (Rikosseuraamuslaitos 2015b). Vankipaikoista 12 on naisvankipaikkoja, ja 50 paikkaa on varattu miesvangeille. Maassamme on kaikkiaan 11 avovankilaa (Rikosseuraamuslaitos 2013b), joista kaikki poikkeavat toimintatavoiltaan jonkin verran toisistaan. Laitoskohtaiset käytännöt ovat talojen välillä erilaisia, mikä voi vaikuttaa myös tuomittujen laitosaikaisiin kokemuksiin. Tutkimuksessani halusin saada mahdollisimman tarkkaa ja luotettavaa tietoa siitä, miten isät kokevat vanhemmuuttaan tuetun

juuri Laukaan vankilassa. Näistä syistä johtuen tutkimukseni aihe on rajattu koskemaan ainoastaan Laukaan vankilassa tuomiotaan suorittavien isien kokemuksia.

Kandidaatintutkielmani tavoitteena on tutkia vanhemmuuden tukimuotoja Laukaan avovankilassa, ilmentää vankeustuomiota suorittavien isien omia kokemuksia isyydestään ja vanhemmuutensa tukemisesta, selvittää vertaistuen merkitystä isyyden tukijana sekä lopuksi pohtia, miten Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyön linjaukset (2013a) ovat vaikuttaneet tukimuotoihin ja niiden kehittymiseen. Tutkielmani on kvalitatiivinen tutkimus, jossa käytetään laadullisia aineistonkeruumenetelmiä. Isien teemahaastattelujen ja ryhmäkeskustelujen tavoitteena on muodostaa luotettava kuva vankeustuomiotaan vankilassa suorittavien isien subjektiivisista isyyden kokemuksista sekä heidän ajatuksistaan vanhemmuutensa tukemisesta Laukaan vankilassa.

Valtaosa maamme vangeista on miesvankeja (Rikosseuraamuslaitos 2015). Kuitenkin vankien vanhemmuuden osalta isyyttä on tutkittu äitiyttä vähemmän. Isän vankeustuomio asettaa vanhemmuudelle erilaisia esteitä, kuin muille lapsistaan erossa asuville etäisille. Vankeuden aikainen isyys on paljolti riippuvainen isän väleistä lasten äitiin. Toisinaan miehen vankeustuomio yhdistettynä muihin etävanhemmuuden haasteisiin saattaa johtaa isän roolista vetäytymiseen jopa kokonaan. (Enroos 2008, 37–38.) Tutkielmani tuottaa uutta tietoa vankeustuomiota suorittavien isien kokemuksista isyydestään sekä vankilan tarjoamasta vanhemmuuden tuesta. Tutkimustulokset antavat arvokasta isänäkökulman tietoa muun muassa Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstölle, lastensuojelun toimijoille, neuvolan perhetyöhön sekä kunnan sosiaalihuollon työntekijöille.

Tutkimusraportissani käytän vanki-isästä käsitettä *vankeustuomiota suorittava isä*. Tällaisella menettelyllä haluan korostaa isien oikeutta isyyteensä ja isä-lapsisuhteensa ylläpitämiseen myös vankeustuomion aikana.

2 ISÄNÄ VANKILASSA

2.1 Vankeustuomion suorittaminen vankilassa

Vankeuslain (2005) mukaan vankeuden täytäntöönpanon tavoitteena on muun muassa edistää vangin elämänhallintaa ja yhteiskuntaan integroitumista sekä lisätä valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaa. Vankeudella tarkoitetaan vapauden menettämistä tai rajoittamista ihmisoikeuksia ja lakeja noudattaen. Vankilaolot on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä yhteiskunnassa vallitsevia elinoloja vastaaviksi. Vankeuden täytäntöönpanosta Suomessa vastaa Rikosseuraamuslaitos. (Vankeuslaki 2005.)

Suomen vankilat ovat valvontatasoltaan erilaisia suljettuja ja avovankiloita. Avolaitoksen olosuhteet ovat vapaammat, ja vankien on mahdollista liikkua vankilan alueella ilman välitöntä valvontaa. Tavoitteellisen työskentelyn tueksi vangille laaditaan vankeuden ajalle sosiaalityön asiakasprosessiin perustuva *rangaistusajan suunnitelma*, joka ohjaa työskentelyä yksilöllisten tavoitteiden suuntaan. Vanki voidaan sijoittaa avolaitokseen muun muassa, mikäli hän sitoutuu päihteettömyyteen ja avolaitossijoitus edistää hänelle laaditun rangaistusajan suunnitelman toteutumista. Laitossijoittelussa on otettava huomioon rangaistusajan suunnitelman mukaisesti vangin yhteyksien säilyminen lähiomaisiin, kuten lapsiin. (Vankeuslaki 2005; Karsikas 2014, 102–103.)

2.2 Vanhemman vankeus

Vanhemmaksi kasvetaan. Vanhemmuus kehittyy lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen sekä yhdessä tekemisen myötä. Vanhempana oleminen vaatii yksilöltä myös asian henkilökohtaista työstämistä – ymmärrystä olla isä

tai äiti. Siihen, minkälaisia vanhempia meistä tulee, vaikuttavat useat eri tekijät. Oman vanhemmaksi tulon myötä muuttuu usein myös suhtautuminen ja ymmärrys omien vanhempiansa toimintatapoihin. Lapsen syntymä ja vanhemmaksi tuleminen herättävät äidissä ja isässä erilaisia tunteita ja tarpeita muovata elämää lapsen tarpeiden mukaan. (Rönkkö & Rytönen 2010, 124–126.) Riittävän hyvä vanhemmuus nousee aiheena harvoin esille, kun perhe-elämä sujuu ja lapsen käytöksessä ei ole havaittavissa epäkohtia. Vasta, kun ongelmia edellä mainituissa havaitaan, aletaan yleensä puhua hyvästä tai riittävästä vanhemmuudesta. Riittävän hyvä vanhemmuus muodostuu monesta osatekijästä. Yhteiskunnan normien ja vaatimusten ohella muun muassa omat kokemuksemme ja mielikuvamme määrittävät sen, mistä vanhemmuudessa on kyse. (Schmitt 2002, 298–299, 308–313.)

Miehet tulevat iseiksi eri vaiheissa elämäänsä. Isäksi tulo asettaa miehen aivan uudenlaiseen rooliin vastuun lisääntyessä perheen kasvamisen myötä. Isien välillä on eroja myös siinä, miten suuri rooli heillä on päätöksentekijöinä puhuttaessa lasten hankinnasta. Useimmiten lapsenhankinta on tietoinen valinta, jota suunnitellaan yhdessä puolison kanssa. Jotkut miehet tulevat isiksi jopa täysin suunnittelematta. (Mykkänen 2014, 32–35, 43–44.) Isällä on suuri merkitys lapsen kehityksessä. Vaikka nyky-yhteiskunta edellyttää isiltä pehmeämpää hoivaisyyttä, on heillä edelleen tärkeä rooli myös rajojen asettajina. (Sinkkonen 2002, 293.)

1960-luvun tasa-arvoajattelun myötä isät alettiin vähitellen nähdä paitsi perheen auktoriteettina ja perheen päänä, myös entistä suuremmassa roolissa lasten hoivaajina ja kasvattajina. Koulutus, ammatti ja lastenhoito alettiin nähdä sekä miehen että naisen velvollisuuksina. Isiä rohkaistiin olemaan läsnä lapsensa elämässä tämän syntymästä lähtien ja vaatimaan oikeuksiaan äidin veroisena vanhempana. 1980-luvulla isät olivat jo saavuttaneen merkittävämpää roolia myös lasten hoivaajina. Isiä ohjattiin yhä enemmän lasten kasvatukseen, kotitöihin sekä vastuun jakamiseen perheen sisällä. Isien oikeuksia ja velvollisuuksia vanhempina alettiin sisällyttää myös

lainsäädäntöön. Lapsen ja isän välinen suhde alettiin vähitellen nähdä yhä tärkeämpänä. (Vuori 2004, 31-34, 47-48.) Tänä päivänä isyyden odotukset ovat moninaisemmat. Samaan aikaan, kun isän tulee toimia rajojen vetäjänä, tulee hänen myös yhä enenevässä määrin osallistua lapsen arkeen ja ottaa roolia tunteita avoimesti osoittavana rakastavana hoivaisänä. (Rönkkö & Rytönen 2010, 127.)

Valtaosa maamme vangeista on miesvankeja (Rikosseuraamuslaitos 2015a, 8). Vankeustuomiota suorittavat isät ovat usein yksin eläviä ja eronneita. Suurimmalla osalla on ala-ikäisiä lapsia, joista isät ovat kantaneet kasvatuksellista tai taloudellista vastuuta ennen vankeustuomiotaan. Iseillä on usein lapsia useamman kuin yhden naisen kanssa. Vankien isäroolit ovat erilaisia. Osa on asunut lastensa kanssa samassa taloudessa ennen tuomiotaan tai tavannut heitä säännöllisesti, toiset ovat nähneet lapsiaan joko harvoin tai eivät ollenkaan. (Enroos 2008, 38.) Iseillä on usein vastuu perheen taloudellisesta toimeentulosta huolenpito- ja kasvatustehtävien jäädessä pääasiassa äidin tehtäväksi. Vankeustuomion suorittamisen rajoittaessa isän osallisuutta perheessä, tulisi hänen rooliaan vanhempana pyrkiä edistämään myös vankeuden aikana. (Greif 2014, 69-70.) Isän läsnäolon on todettu vaikuttavan lapsen myönteisesti. Tutkimusten mukaan isän poissaolo voi heikentää lapsen emotionaalista ja sosiaalista kehitystä sekä aiheuttaa esimerkiksi käytöshäiriöitä. Isän poissaolon seuraukset ovat merkittävämpiä vanhempien eron kuin esimerkiksi isän kuoleman seurauksena. Joidenkin tutkimusten mukaan myös isän osallistumisen puutteella on lapsen kehitykseen samankaltaisia vaikutuksia. Isän ja lapsen välisellä vuorovaikutuksella voidaan siis katsoa olevan oleellinen merkitys lapsen kehityksen kannalta. (Rotkirch 2014, 121-123.)

Vanhemman vankeus ei aina tarkoita lapsen olosuhteiden huononemista. Usein vanhemman joutuminen vankilaan voi merkitä lapselle turvattoman ja epätasapainoisen elinympäristön rauhoittumista. Kyseessä on kuitenkin aina valtava muutos, joka vähintäänkin tilapäisesti erottaa lapsen omasta

vanhemmastaan kokonaan. Vanhemman vankeudesta johtuvan eron on todettu aiheuttavan lapsessa samankaltaisia psyykkisiä ja fyysisiä oireita, kuin hänen menettäessään vanhempansa avioeron tai kuoleman seurauksena. (La Vigne, Davies & Brazzell 2008, 5–7.) Vuonna 2013 Euroopassa toteutetun COPING-tutkimuksen tulokset osoittivat lasta suojaavien tekijöiden painottuvan muun muassa lapsen ja vanhemman vankeuden aikaisiin väleihin, lapsen saamaan tietoon vanhemman tilanteesta sekä lapsen mahdollisuuteen puhua omista kokemuksistaan (Enroos 2015, 48).

3 LAUKAAN VANKILAN PERHETYÖ

3.1 Lapsi- ja perhetyön linjaukset suuntaa näyttämässä

Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyön linjaukset (2013a) on laadittu perustuen muun muassa YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen, lastensuojelulakiin, vankeuslakiin ja rikosseuraamusalan strategiaan. Kansainväliset sopimukset edellyttävät huomion kiinnittämistä lapsen etuun ja oikeuksiin entistä enemmän myös rikosseuraamusalalla. YK:n lasten oikeuksien yleissopimuksen mukaan lapsella on oikeus molempien vanhempiensa tukeen ja kasvatukseen sekä oikeus tavata ja pitää yhteyttä säännöllisesti myös etävanhempaansa (Rikosseuraamuslaitos 2013a, 5). Lasta koskevia päätöksiä tehtäessä lapsen etu tulee aina asettaa etusijalle. Lisäksi lastensuojelulain (2007) mukaan lapsen hoidon ja tuen tarve on selvitettävä ja riittävä hoiva ja huolenpito varmistettava vanhemman tutkintavankeuden tai vankeusrangaistuksen suorittamisen aikana. Tämä mahdollistaa myös vankeustuomiota suorittavan vanhemman osallistumisen lastaan koskevien asioiden käsittelyyn ja kasvatustyöhön.

Linjausten tavoitteena oli Rikosseuraamuslaitoksen työn kehittäminen vanhemmuutta tukevampaan ja lapsilähtöisempään suuntaan. Niiden myötä Rikosseuraamuslaitoksen perhetyössä tulisi enenevässä määrin kiinnittää huomiota lapsen etuun ja oikeuksiin sekä henkilöstön osaamiseen lapsinäkökulman huomioimisessa. Linjausten myötä Rikosseuraamuslaitoksen yksiköissä nimettiin perhetyön vastuuhenkilöitä, joiden tehtävä on vastata lapsen oikeuksien ja lapsilähtöisyyden toteutumisesta omassa yksikössään sekä monialainen yhteistyö eri toimijoiden kanssa. Perhetyön katsotaan kuitenkin olevan jokaisen Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen tehtävä, jota kukin oman työnkuvansa puitteissa toteuttaa. (Rikosseuraamuslaitos 2013a, 6-7, 28-30.)

Perhetyö on vuorovaikutuksellista työtä, jossa tilanteesta riippuen huomioidaan sekä lapsen että vanhemman etu ja näkökulma. Vanhempaa voidaan osallistaa esimerkiksi asettavalla työskentelyllä vanhemman ja lapsen suhteeseen, oman lapsen asiantuntijuuteen tai lapsen elämään vaikuttavuuteen liittyviä päämääriä. Perhetyötä ohjaavia tekijöitä ovat asiakkaan kohtaaminen ja osallistaminen. Asiakkaan kokemus kohdatuksi ja kuulluksi tulemisesta on monen tekijän summa. Kohtaamisen voidaan katsoa muodostuvan asiakkaan kohtaamisesta ihmisenä, työntekijän suhtautumisesta hänen elämäntilanteeseensa sekä työntekijän reagoinnista asiakkaan avun tarpeeseen. Kuulluksi tuleminen on tärkeä osa asiakkaan kohtaamista. Asiakkaan kokemus kuulluksi tulemisesta edesauttaa muun muassa luottamuksen syntymistä omaan vanhemmuuteensa. Luottamuksellisen asiakassuhteen syntyminen perustuu toimivaan ja avoimeen vuorovaikutukseen sekä asiakaslähtöiseen työskentelyyn, jossa työtä tehdään asiakkaan tarpeista käsin. (Rönkkö & Rytkönen 2010, 52-55.)

Rikosseuraamuslaitoksen perhetyön muodot vaihtelevat vankiloittain. Yleisesti sen voidaan katsoa olevan esimerkiksi perhesuhteiden kartoittamista, yhteydenpidon mahdollistamista vangin ja perheen välillä, vanhemmuuskeskustelujen käymistä, vangin vanhemmuuden tukemista ja

arviointia sekä yhteistyötä eri siviilitoimijoiden kanssa. Perhetyötä tehdään kaikissa Rikosseuraamuslaitoksen yksiköissä. Vanhemman ja lapsen suhteen hajoamista pyritään ehkäisemään tukemalla suhteiden säilymistä lapsen edun mukaisesti myös rangaistuksen aikana. Sosiaalisten suhteiden ja perhetilanteen kartoittaminen onkin oleellinen osa myös vangille laadittavaa rangaistusajan suunnitelmaa. (Rikosseuraamuslaitos 2013a, 8, 10–11.) Oma työkokemukseni on osoittanut, että Laukaan vankilassa vanhemmuuden parissa työskennellään useiden työntekijöiden toimesta. Vanhemmuutta tarkastellaan paitsi vangin omasta, myös perheenjäsenten näkökulmasta. Vanhemmuusteemaa lähestytään paitsi omina keskusteluinään, myös osana päihde- ja rikoskeskusteluja. Tällöin tarkastellaan muun muassa vankeustuomion ja rikollisen käyttäytymisen vaikutusta vangin läheisiin. Osalla vangeista vastuullisen vanhemmuuden tukeminen on nimetty myös yhdeksi rangaistusajan suunnitelman tavoitteeksi.

3.2 Lapsen ja vanhemman välisen suhteen tukeminen

3.2.1 Tapaamiset ja yhteydenpito

Lain mukaan vangilla on oikeus tavata vankilassa vieraitaan. Vieraiden tapaamisia varten vankiloissa on erilliset tapaamistilat. (Vankeuslaki 2005.) Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyön linjausten (2013a) mukaan vankilassa tulee mahdollistaa vanhemman ja lapsen väliset tapaamiset lapsen etu huomioiden. Laukaan vankilassa vangeilla on mahdollisuus varata *viikonlopputapaaminen* ilmoittamalla henkilökunnalle häntä tapaamaan tulevien henkilöiden tiedot. Viikonlopputapaamiset järjestetään vankilan tiloissa lauantaisin ja sunnuntaisin sekä juhlapyhinä jouluaattoja lukuun ottamatta. *Perhetapaamiseen* vangilla on mahdollisuus noin kerran kuussa. Tällöin vanki voi tavata perheenjäseniään jopa neljän vuorokauden ajan kodinomaisissa perhetapaamistiloissa vankila-alueella. (Lasse Laukkanen, rikosseuraamusesimies 23.3.2016.)

Vanki voi tuomionsa aikana hakea lyhyttä lupaa poistua vankilasta. Poistumisluvan tarkoitus on tukea vangin yhteyksien säilymistä ja edistää hänen sijoittumistaan yhteiskuntaan. Vangille määritty tuomion pituuden perusteella poistumisluvan aikaisin ajankohta. Poistumislupa voidaan myöntää kuitenkin tärkeästä syystä myös aikaisemmin esimerkiksi silloin, kun sen katsotaan olevan perusteltua esimerkiksi vangin perhesuhteisiin liittyvästä syystä. (Vankeuslaki 2005.) Laukaan vankilassa vangin on mahdollista anoa poistumislupaa *tärkeän syyn perusteella* esimerkiksi lasten tapaamisiin tai lasta koskevien asioiden hoitoon. Tällaisia lasta koskevia asioita voivat olla vaikkapa lastensuojelun verkostopalaverit, neuvolakäynnit ja koulupalaverit. Laukaan vankilassa käytäntönä on, että vangille voidaan tärkeästä syystä myöntää vuorokauden mittainen poistumislupa kerran kuussa. Tällainen poistumislupa voidaan jakaa myös kahteen kahdentoista tunnin erilliseen lomaan saman kuukauden aikana. (Lasse Laukkanen, rikosseuraamusesimies 23.3.2016.)

Avolaitoksessa tuomiotaan suorittavalla vangilla on lain mukaan oikeus kirjeenvaihtoon, puhelimen käyttöön sekä sähköiseen viestintään vankilan järjestyssäännön määrittämin ehdoin (Vankeuslaki 2005). Laukaan vankilassa vanki saa halutessaan matkapuhelimen omaan käyttöönsä. Jos vangilla ei ole omaa käyttöön soveltuvaa matkapuhelinta, on sellainen mahdollista saada lainaksi vankilalta vankilassa olon ajaksi. Monista muista avolaitoksista poiketen Laukaan vankilassa vangeilla on lupa pitää matkapuhelinta omassa huoneessaan vuorokauden ympäri. Puhelimen kellonaikoihin sitomaton hallussapito mahdollistaa tiiviin yhteydenpidon esimerkiksi perheenjäseniin. Lisäksi vangin on mahdollista pitää yhteyttä perheenjäseniinsä kirjeitse. Vuoden 2016 alusta lähtien myös vangin asiointi vankisähköpostin välityksellä on mahdollistunut. (Lasse Laukkanen, rikosseuraamusesimies 23.3.2016.)

3.2.2 Isäryhmä vertaistuen tarjoajana

Vertaisuudessa on kyse esimerkiksi yksilöiden samankaltaisista elämäntilanteista tai ilmiöistä. Yhteisöllisessä vertaistukitoiminnassa

samankaltaisissa elämäntilanteissa olevat yksilöt voivat tarjota toisilleen vertaistukea, joka parhaimmillaan mahdollistaa osallisuuden kokemuksen ja auttaa yksilöä hyväksymään itsensä puutteistaan huolimatta. Turvallisessa ja luottamuksellisessa vuorovaikutuksessa ryhmäläiset voivat oppia uusia keinoja haastavasta elämäntilanteestaan selviämiseen. Vertaistukitoiminnassa korostuu yksilön oma asiantuntijuus omassa elämäntilanteessaan. Käsitteenä *vertaistuki* on yhdistetty myös sosiaalisen pääoman käsitteeseen. Sosiaalisen pääoman puolestaan nähdään olevan positiivisten vaikutustensa myötä yhteydessä yksilön terveyteen. (Jantunen 2010, 85–87, 91; Ranssi-Matikainen 2012, 106–108, 110.)

Kansainvälisellä tasolla vankeustuomiota suorittavien isien vanhemmuutta ja isyyden vertaistuen merkitystä ovat tutkineet muun muassa Greif (2014, 68–69), jonka mukaan isät ovat motivoituneita kehittämään vanhemmuuttaan vankeuden aikana, mutta tuomion aikana tähän on tarjolla ainoastaan rajallisesti mahdollisuuksia. Useimmilla perheellisillä vangeilla on tavoitteena vapauduttuaan rakentaa uutta suhdetta lapsiinsa. Tällöin vanhemmuuden tukeminen vankeuden aikana on erityisen tärkeää. Joidenkin Yhdysvalloissa tehtyjen vanhemmuuden tukemista vankilassa käsittelevien tutkimusten mukaan vangeille suunnatut vanhemmuuskurssit on koettu erittäin tarpeellisina. Kurssien myötä on pyritty mahdollistamaan vankien yhteydenpito lapsiinsa, parantamaan heidän vanhemmuuden taitojaan sekä edistämään mahdollisuuksia perhesiteiden ylläpitämiseen. Ohjelmien myötä vangit ovat saaneet mahdollisuuden harjoittaa käytännössä paitsi vanhemmuus- myös vuorovaikutustaitojaan. Kurssit ovat muun muassa tarjonneet tuomituille vanhemmuuden malleja, jotka voivat parhaimmillaan vähentää vanhemman vankeudesta johtuvan eron kielteisiä vaikutuksia lapseen. (Wilson, Gonzalez, Romero, Henry & Cerbana 2010, 115–117.)

Isyyden tuen tavoitteena on tarjota isille myönteisiä kokemuksia isyydestä, luoda turvallisuuden tunnetta omassa vanhemmuudessaan sekä rohkaista isiä ottamaan enemmän osaa lapsensa elämään. Suomessa erilaisia isäryhmiä ja

varhaista isyyden tukea on tarjolla monilla paikkakunnilla neuvoloiden ja järjestötahojen tarjoamana. Vertaistuki tarjoaa isille mahdollisuuden kehittyä yksilölliseksi vanhemmaksi sekä jakaa muiden isien kanssa henkilökohtaisia kokemuksia isyyden hyvistä ja huonoista hetkistä. (Rönkkö & Rytönen 2010, 274–275.) Vanhemmuusteeman käsittelyllä vankeuden aikana voi olla vaikutusta myös uusintarikollisuuteen. Vangeilla, jotka ylläpitävät perhesiteitään, on todettu olevan pienempi riski syyllistyä uuteen rikokseen kuin vangeilla, jotka eivät pidä yhteyttä perheeseensä. (Wilson et al. 2010, 116.)

Yhteisöllisessä vertaistukiryhmässä kaikilla ryhmän jäsenillä on yhteinen tavoite ja ryhmäläisiä yhdistävä kriisi tai elämäntilanne. Riessmanin jo 1960-luvulta peräisin olevan ajattelun mukaan auttamalla muita, yksilö voi auttaa myös itseään. Ryhmän keskinäinen vuorovaikutus saa aikaan ryhmäläisissä myönteisiä tuntemuksia, ja samalla yksilön ymmärrys omasta tilanteestaan kasvaa. Ryhmän tarjoamalla vertaistuella on nähty olevan osallistujansa voimaannuttava vaikutus. Kokemus hyväksytyksi tulemisesta omine puutteineen, lupa omista asioistaan puhumiseen sekä mahdollisuus kuulla muiden kokemuksia samankaltaisesta tilanteesta ovat omiaan muuttamaan heikkouden vahvuudeksi. (Jantunen 2010, 87–88, 93–95.)

Tutkimustietoa vankeustuomiota suorittaville isille suunnatuista vanhemmuuskursseista on kansainväliselläkin tasolla tarjolla vain vähän (Greif 2014, 69). Kehittämiskeskus Tyynelä käynnisti vuonna 2013 Erityisesti Isä – hankkeen tavoitteenaan tarjota tukea eri elämäntilanteista tuleville, pääasiassa päihteitä käyttäville, isille. Yhteistyö käynnistyi myös Rikosseuraamuslaitoksen kanssa. Kuopion, Mikkelin, Sulkavan ja Laukaan vankiloissa käynnistettiin isäryhmiä, joissa miesvangit kokoontuivat pohtimaan kokemuksiaan isyydestä, päihteiden käytön ja vankeustuomion vaikutuksia omaan vanhemmuuteensa sekä lapsen näkökulmaa vanhemman vankeustuomioon. Projektin tavoitteena oli vahvistaa isyyttä myös vertaistuen kautta. (Ovaskainen, Tarkiainen, Hyppölä & Sutinen 2014, 2, 4.) Laukaan vankilassa vertaistukea tarjoava isäryhmä on järjestetty kahdesti. Ensimmäisen

kerran ryhmä käynnistyi vuoden 2015 lopulla, jolloin ryhmään osallistui kuusi vankia joko omasta tahdostaan tai ulkoapäin ohjattuna. Seuraava ryhmä toteutettiin keväällä 2016 leirimuotoisena intensiiviryhmänä. Jälkimmäiseen ryhmään valikoitui seitsemän itseohjautunutta isää.

3.2.3 Valvottu koevapaus

Vuonna 2014 voimaan tulleen koevapauslain myötä mahdollistui vangin pääseminen valvottuun koevapauteen enintään puoli vuotta ennen varsinaista vapautumisajankohtaansa. Koevapaudessa vangin on mahdollista suorittaa vankeustuomionsa loppuun siviilistä käsin. Koevapaudessa oleva vanki voi esimerkiksi asua kotonaan, ja käydä työssä tai opiskella. Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehet valvovat koevapauden suorittamista sekä tapaavat vankia useasti koevapauden aikana. (Rikosseuraamuslaitos 2013c.)

Valvottu koevapaus voi parhaimmillaan tukea vangin vanhemmuutta. Suorittaessaan tuomionsa loppuun siviilissä, vangin on mahdollista asua omassa kodissaan ja perhesuhteista riippuen tavata lapsiaan enemmän. Koevapauden ajaksi vangille määritetään viikkoaikataulut, kotona pysymisajat ja liikkuma-alue, joiden puitteissa arkitoiminnot ovat vangin itsensä päätettävissä. Tällöin myös vanhempana olo ja suhteen ylläpitäminen lapsiin mahdollistuu helpommin. (Lasse Laukkanen, rikosseuraamuskeskimies 23.3.2016.)

3.2.4 Monialainen yhteistyö

Jokainen perhe on erilainen. Toimiva perhetyö vaatii toteutuakseen luottamuksellisen suhteen syntymisen asiakasperheen ja työntekijän välille. Perheen yksilölliset tarpeet ja elämäntilanne on osattava ottaa työskentelyssä huomioon. Monialaisen yhteistyön tavoitteena perhetyössä on yhdistää erilaista osaamista asiakasperheen tukemiseksi. Työskentelyn keskiössä on perhe, jonka

elämäntilannetta kukin taho tarkastelee omasta asiantuntijuudestaan käsin. Monialaiseen yhteistyöverkoston voi ammatillisten yhteistyötahojen lisäksi kuulua myös perheen sosiaalista verkostoa. (Rönkkö & Rytönen 2010, 277–278, 286–287.)

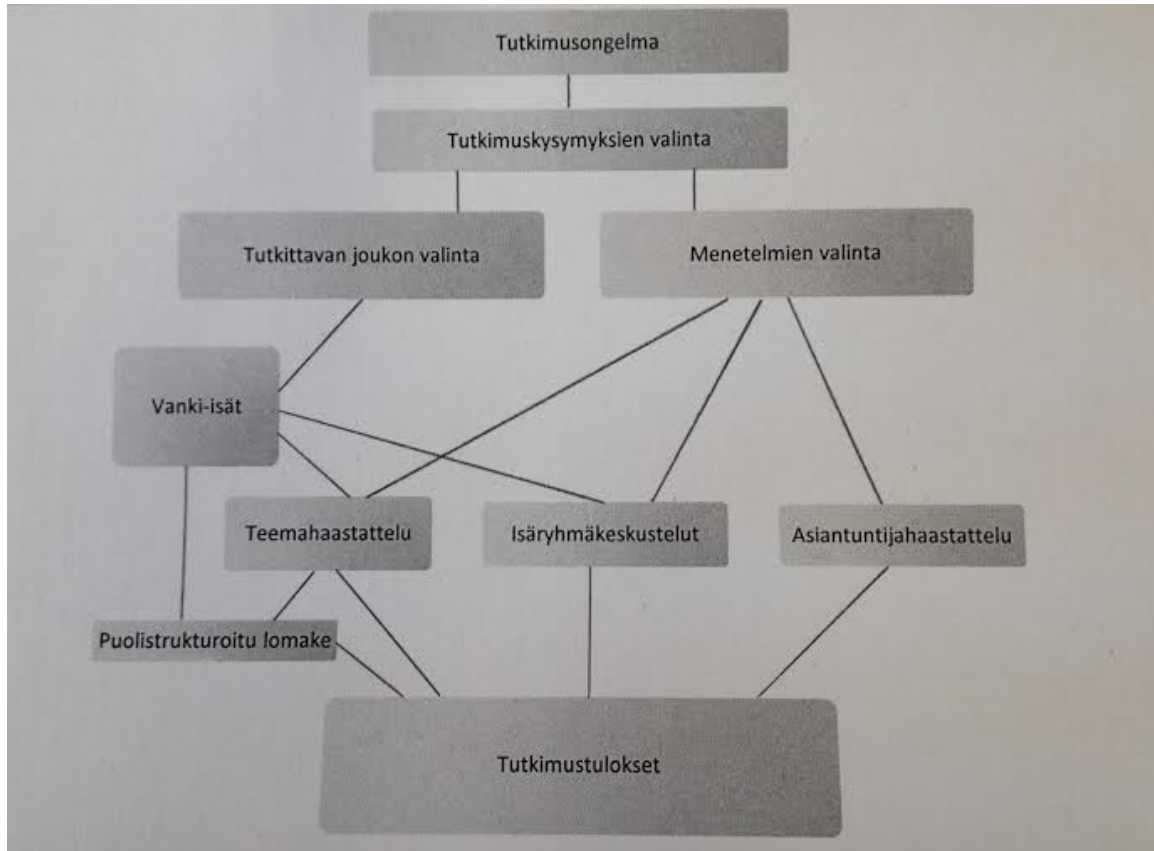
Uuden sosiaalihuoltolain myötä myös monialaisen yhteistyön merkitystä korostettiin entisestään. Lain mukaan asiakkaan asioissa on pyrittävä tekemään monialaista yhteistyötä sosiaalihuollon, muiden hallinnonalojen ja tarpeellisten toimijoiden sekä tarvittaessa asiakkaan omaisten kesken. Monialaisen yhteistyön tarkoituksena on varmistaa riittävä asiantuntijuus ja osaaminen asiakkaan palvelukokonaisuuden kanssa työskennellessä. (Sosiaalihuoltolaki 2014.) Monialaista yhteistyötä pidetään nykyään perhetyössä erityisen tärkeänä. Perheiden tilanteet ovat moninaisia ja perheenjäsenillä on usein asiakkuuksia useisiin eri toimijoihin. Tavoitteena on saavuttaa mahdollisimman kattava ja kokonaisvaltainen tuki koko perheelle, mikä asettaa haasteita myös eri toimijoiden väliselle yhteistyölle. (Rönkkö & Rytönen 2010, 288–289.)

Laukaan vankilassa tehdään paljon monialaista yhteistyötä. Yhteistyötä tehdään paitsi päihdehuollon, mielenterveystyön, sosiaalialan ja järjestötoimijoiden, myös lastensuojelun kanssa. Lastensuojelun kanssa yhteistyötä tehdään erityisesti silloin, kun on kyse vangin vanhemmuuden tukemisesta. Yhteistyö on käytännössä työskentelyä eri toimijoiden kanssa erikseen. Verkostopalavereja useiden eri toimijoiden kesken järjestetään harvemmin.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen etenemistä kuvaa seuraava kaavio:

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää vankeustuomiota suorittavien isien kokemuksia isyydestään sekä vanhemmuuteensa saamastaan tuesta Laukaan vankilassa. Tarkoituksena oli muodostaa luotettava kuva isien näkemyksistä vanhemmuutensa tukemiseen liittyen erilaisia laadullisia tutkimusmenetelmiä hyödyntäen.

Tutkimuksen keskeiset kysymykset määrittyivät seuraavasti:

1. Mikä on isyyden merkitys tuomiota suorittavan isän elämässä?
2. Mitkä tukimuodot isät kokevat merkittävimminä vanhemmuutensa ylläpitämisen kannalta?

3. Miten isät kokevat vanhemmuutensa muuttuneen vankeuden aikana?
4. Miten isät kokevat vanhemmuuden vertaistuen?

Isyyden merkitystä tuomiota suorittavan isän elämässä halusin selvittää saadakseni lähtökohdan myöhemmille isyyden kokemuksen ja vanhemmuuden tuen tarkastelulle. Toisen tutkimuskysymyksen myötä oli tarkoitus keskittyä tarkastelemaan juuri Laukaan vankilassa käytettäviä vanhemmuuden muotoja sekä sitä, miten isät itse kokivat näiden tukimuotojen olevan hyödyksi omassa vanhemmuudessaan. Isyyden kokemuksia sekä ennen että jälkeen vankeustuomion halusin selvittää tehdäkseni näkyväksi muutoksen isän kokemuksissa vankeuden myötä. Neljännellä tutkimuskysymyksellä halusin selvittää isien kokemuksia Laukaan vankilassa järjestetyistä kahdesta vertaistuellisesta isäryhmästä. Tällainen isien vertaistukiryhmä on Laukaan vankilassa tarjolla olevista isyyden tuen muodoista uusin.

Tutkimukseni aihevalinta ja tavoitteet ovat eettisesti kestäviä. Rikosseuraamusalalla asiakkaan etu ja organisaation toimintatavat sekä eri ammattiryhmien näkemykset asiakkaan edusta voivat joskus olla ristiriidassa keskenään. Tutkimukseni tuo vankeustuomiota suorittavien isien kanssa työskentelevien tahojen tietoisuuteen isien henkilökohtaisen kokemuksen vanhemmuuteensa saamastaan tuesta. Asiakaskokemusten tiedostaminen voi auttaa kehittämään vankilan työskentelytapoja enemmän asiakkaan tarpeisiin vastaavaan suuntaan.

4.2 Tutkimukseen osallistujat

Laadullisessa tutkimuksessa keskitytään usein analysoimaan pientä otantaa mahdollisimman tarkasti. Haastateltavien määrän sijaan oleellista on se, mitä haastattelut tutkimustulosten näkökulmasta tuottavat. (Eskola & Suoranta 1998, 18.) Haastateltavia valittaessa on hyvä kiinnittää huomiota myös heidän

omakohtaiseen kokemukseensa tutkittavasta aiheesta (Vilkkä 2015, 135). Haastateltavat valikoituivat isien oman ohjautuvuuden perusteella. Tehdessäni tutkimusta omassa työympäristössäni, pidin tärkeänä aiemman asiakassuhteen puuttumista. Ennen haastatteluja lähetin kutsun tutkimukseen osallistumiseen kaikille Laukaan vankilassa tuomiotaan suorittaville isille, joiden kanssa en ollut aiemmin tehnyt lähityötä. Vangit ilmoittivat halukkuutensa tutkimushaastatteluun osallistumiseen kutsun yhteydessä toimitetulla allekirjoitetulla suostumuskaavakkeella (liite 1), jonka he palauttivat haastattelijalle henkilökohtaisesti. Haastattelut toteutettiin vankilaympäristössä vankien työ- ja toiminta-ajan ulkopuolella.

Tutkimustani varten haastattelin kolmea Laukaan vankilassa tuomiotaan suorittavaa isää. Haastateltavat isät olivat iältään noin 30–45 -vuotiaita. Heidän joukossaan oli sekä lastensa huoltajia että omasta huoltajuudestaan luopuneita isejä. Kahdella haastateltavista oli useampi lapsi kahden eri äidin kanssa. Yhdellä haastateltavalla oli yksi lapsi. Kaikkien haastateltavien lapset asuivat haastatteluhetkellä omien äitiensä kanssa eri puolilla Suomea. Haastatelluista yksi oli edelleen parisuhteessa lapsensa äidin kanssa. Välejä lasten lähivanhempiin haastateltavat kuvasivat pääosin hyviksi. Yksi haastateltava kertoi välien nuorempien lasten äidin kanssa vaihtelevan. Kaikki haastateltavat pitivät haastatteluhetkellä yhteyttä lapsiinsa säännöllisesti, joskin yksi kuvasi yhteydenpidon osaan lapsista olleen aiemmin hyvinkin hankalaa. Haastateltavien tuomion pituudet vaihtelivat alle vuodesta muutamaan vuoteen. Haastateltavista kahdella oli takanaan useampi vankilakausi ja yksi oli vankilassa ensimmäistä kertaa. Haastateltavia kuvaan myöhemmin nimityksillä *haastateltava A*, *haastateltava B* ja *haastateltava C*.

4.3 Teemahaastattelu ja ryhmähaastattelut

Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus tutkii ilmiöitä. Aineistoa laadulliseen tutkimukseen voi kerätä lukuisin eri tavoin kuten haastattelemalla,

havainnoimalla tai pyytämällä tutkittavia tuottamaan itse kirjallista, kuvallista tai äänellistä aineistoa. *Teemahaastattelulla* tarkoitetaan keskustelunomaista vuorovaikutustilannetta, jossa haastattelun teemat on etukäteen määritetty. Haastattelijalla ei ole valmiiksi tarkkoja kysymyksiä eikä teemojen käsittelyjärjestystä ole päätetty ennakkoon. Teemojen sisällä rakentuva keskustelu ohjaa haastattelun kulkua. Haastattelijan tehtävänä on varmistaa, että kaikki teemat tulevat kuitenkin haastattelun aikana käsiteltyä. (Eskola & Suoranta 1998, 14–16, 86–87.)

Tutkimusetiikka edellyttää arkaluontoisten tietojen, kuten alkuperäisten haastattelunauhojen ja muistiinpanojen, asianmukaista säilyttämistä siten, että ne eivät voi joutua ulkopuolisten käsiin. Tällä tavoin voidaan taata myös haastateltavien anonymiteetin säilyminen. Haastatteluluvan pyytämisen yhteydessä tai haastattelun alkuvaiheessa haastateltaville on myös syytä antaa riittävästi tietoa muun muassa tietojen säilyttämiseen liittyen. (Vilka 2015, 47–49.) Ennen aineiston keruuta tutkimukseen osallistuvilta vangeilta pyydettiin kirjallinen suostumus (liite 1) haastattelun ja isäryhmässä käytyjen keskustelujen hyödyntämiseen tutkimuksen teossa. Lomakkeessa kerrottiin tutkimuksen aiheesta ja tavoitteista sekä annettiin allekirjoittajalle mahdollisuus valita, miltä osin hän haluaa antaa suostumuksensa tietojen käyttöön. Lomakkeessa kerrottiin myös tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuudesta sekä anonymiteetista.

Isien haastattelut toteutettiin helmi-maaliskuussa 2016. Teemahaastattelut olivat kestoltaan 45 minuuttia, 65 minuuttia ja 75 minuuttia. Kukin haastateltava jaksoi keskittyä haastattelutilanteeseen erityisen hyvin. Tähän lienee vaikuttanut vankien oma halukkuus tutkimukseen osallistumiseen sekä aihe, josta heillä jokaisella oli henkilökohtainen kokemus. Vaikka kaikki haastattelut tehtiin saman teemahaastattelurungon (liite 2) mukaan, kukin haastattelu oli sisällöltään erilainen. Teemahaastatteluissa käytettiin apuna St. Luke's Innovative Resources -keskuksen kehittämiä ja Pesäpuu ry:n jälleenmyymiä The Bears -nallekortteja. Nallekortit kuvaavat tunteita ja

persoonallisuudenpiirteitä, ja niitä voidaan käyttää apuna työskenneltäessä esimerkiksi vanhemmuusteeman parissa (Pesäpuu ry i.a.). Isät valitsivat kortteja kuvaamaan omaa isyyttään ennen vankeustuomiotaan ja sen aikana.

Hyvän tieteellisen käytännön mukainen tutkimus perustuu paitsi asianmukaisiin tietolähteisiin, myös tutkimusmenetelmien hallittuun käyttöön sekä tutkijan vilpittömään toimintaan (Vilka 2015, 41–42). Teemahaastatteluissa haastattelujen kestoja ei ollut ennalta määritetty. Tällaisella menettelyllä luotiin kiireetön ilmapiirin, ja annettiin haastateltavalle aikaa nostaa keskusteluun itselleen tärkeitä asioita. Haastattelijana tavoittelin suoruutta ja myös sellaisten yksityiskohtien puheeksi ottamista, jotka vaikuttivat vaikealta puhua. Tällä tavoittelin rehellistä ja avointa keskustelua, joka piti sisällään myös yksilöllisen tuen elementtejä.

Avoin haastattelu muistuttaa keskustelua, jossa vuorovaikutus muodostuu tietyn teeman ympärille (Eskola & Suoranta 2014, 87). Asiantuntijanäkökulmaa tutkittavaan aiheeseen selvitettiin avoimella haastattelulla. Haastattelin Laukaan vankilan kuntoutustiimiä, johon kuuluvat vankilan sosiaalityöntekijä, erityisohjaaja, ohjaaja, psykologi sekä Vankiterveydenhuoltoyksikön sairaanhoitaja. Kuntoutustiimin ryhmähaastattelu toteutettiin maaliskuussa 2016 ryhmähaastattelurungon (liite 3) mukaisesti. Haastatteluun osallistuivat psykologi ja sosiaalityöntekijä, joista kummallakin on useiden vuosien työkokemus rikosseuraamusalalta. Ryhmähaastattelu toteutettiin vankilan tiloissa, ja se oli kokonaiskestoltaan 54 minuuttia. Haastattelussa keskityttiin pohtimaan isyyden merkitystä miesvangin elämässä, isyyden tukemista Laukaan vankilassa, isyyden ja äitiyden eroja sekä Rikosseuraamuslaitoksen Lapsi- ja perhetyön linjausten vaikutuksia Laukaan vankilan perhetyön kehittymiseen.

Aineistonkeruussa hyödynnettiin myös Laukaan vankilan isäryhmissä käytyjä keskusteluja. Vankilan isäryhmä käynnistyi ensimmäisen kerran vuoden 2015 lopussa. Ryhmään osallistui tuolloin kuusi isää, joista kaikilla oli yksi tai

useampi alaikäinen lapsi. Viisi isistä tapasi lapsiaan säännöllisesti, yksi ei ollut tavannut lastaan moneen vuoteen. Yhden perheeseen kuului lisäksi avopuolison kaksi lasta. Ryhmän sisältöä määrittivät tietyt raamit, mutta lopulliseen muotoonsa se muovautui ryhmästä nousevien teemojen myötä. Isät ohjautuivat ryhmään osittain henkilökunnan ohjaamana. Seuraava Laukaan vankilan isäryhmä käynnistyi leirimuotoisena kaksipäiväisenä toimintana Laukaan seurakunnan Papinniemen leirikeskuksessa. Leirille osallistui seitsemän isää. Kaikilla osallistujilla oli yksi tai useampi lapsi. Yhden isän lapset olivat jo aikuisia ja kahdella osallistujista oli myös lastenlapsia. Kolme osallistujaa oli uusperheen isiä. Leirillä käsiteltävät teemat määrittyivät aiemmin toteutetun isäryhmän pohjalta, ja ryhmästä nouseville aiheille annettiin tilaa. Kaikkileirille osallistujat hakeutuivat ryhmään omasta halustaan.

4.4 Aineiston analyysi

Tulokset määritettyihin tutkimuskysymyksiin selviävät aineiston analyysin myötä. Ennen varsinaista analysointivaihetta aineistoa voidaan tarvittaessa myös täydentää. Tällöin voidaan esimerkiksi lähestyä tutkittavaa joukkoa tarkentavia kysymyksiä esittävällä lomakkeella. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 221–222.) Teemahaastattelujen jälkeen tutkimuskysymyksiin kaivattiin vielä joitain vastauksia. Aineistoa täydennettiin osoittamalla isäleirin osallistujille sekä aiemmin haastatelluille kolmelle isälle puolistrukturioitu lomake (liite 4), jossa heitä pyydettiin vastaamaan muutamiin tutkimuskysymysten pohjalta laadittuihin avoimiin kysymyksiin. Lomakkeisiin saadut vastaukset täydensivät aineistoa merkittävästi ja tukivat myös aiemmin saatuja tuloksia.

Nauhoitettuja laadullisia tutkimusaineistoja analysoidaan tavallisesti litteroimalla, eli kirjoittamalla puhtaaksi. Aineiston analysointi on hyvä aloittaa pian aineiston keräämisen jälkeen. (Hirsjärvi ym. 1997, 222–224.) Teemahaastattelut ja vankilan kuntoutustiimin ryhmähaastattelu nauhoitettiin

sanelinta apuna käyttäen. Haastattelujen jälkeen oltiin varattu aikaa äänitteiden litteroinnille siten, että puhtaaksi kirjoittaminen tapahtui lähellä haastatteluajankohtaa. Tällöin myös haastattelun kulku ja tunnelma olivat tuoreessa muistissa. Litterointia ei tehty sanasanaisesti, jolloin esimerkiksi myötäilevät "mmm" -äänteet ja jotkin täytesanat kuten "niinku", jäivät monessa kohtaa litteroimatta. Huomiota kiinnitettiin tutkimuskysymysten kannalta oleellisiin puheisiin, ja lisäksi merkityksellisiltä tuntuviin taukoihin haastateltavien puheissa.

Litteroinnin jälkeen aineisto teemoiteltiin. Eskolan & Suorannan (1998) mukaan aineiston teemoittelulla selvitetään tutkimusongelman kannalta keskeiset asiat. Tutkimusraportin tekstiä voidaan elävöittää esimerkiksi aineistosta lainatuilla suorilla sitaateilla, jotka eivät kuitenkaan yksinään ole riittäviä kuvaamaan varsinaisia tutkimustuloksia (Eskola & Suoranta 1998, 175–176). Teemat määrittyivät asetettujen tutkimuskysymysten pohjalta isyyden merkitykseksi vangin elämässä, merkityksellisimpiin isyyden tuen muotoihin, haastateltavien kokemuksiin vankeuden vaikutuksista isyyteensä sekä kokemuksiin vertaistuesta. Aineiston analysoinnissa kiinnitettiin huomiota paitsi tutkimuskysymyksiin vastaamiseen myös muihin haastatteluista esiin nouseviin tärkeisiin seikkoihin. Erityistä painoarvoa annettiin eri haastatteluissa toistuville teemoille, ja vertaistuen merkitys esimerkiksi nousi tutkimuskysymykseksi vasta aineiston analysointivaiheessa. Tärkeimmät tutkimustulokset nousivat esiin juuri teemoittelua apuna käyttäen. Tutkimusraportin tekstiä elävöitettiin haastattelusitaattien lisäksi kuvilla, jotka ilmensivät haastateltavien kokemuksia omasta isyydestään. Kuvien käyttöön on kirjallinen lupa, joka on tutkimuksen tekijän hallussa.

Aineiston analyysia seuraa tutkimustulosten tulkinta. Tulkinnat eivät aina ole yksiselitteisiä, vaan eri tahot voivat tulkita tutkimustuloksia eri tavoin. Tulkinnan myötä syntyvillä johtopäätöksillä tutkija pohtii tulosten merkityksellisyyttä myös laajemmin. (Hirsjärvi ym. 1997, 229–230.) Tutkimuksen tavoitteena oli löytää selkeät vastaukset asetettuihin

tutkimuskysymyksiin. Tulkinan myötä syntyi paljon pohdintaa sekä tutkimustuloksista että niiden merkityksestä muun muassa Rikosseuraamuslaitoksessa tehtävän perhetyön näkökulmasta. Haastatteluaineiston analysoinnin ja siitä esiin nousevien teemojen myötä alkoivat myös kehittämisajatuksukset selkiytyä.

Tutkimuksesta ja valmistuneen tutkimuksen tuloksista tiedottamista voidaan pitää tutkijan velvollisuutena. Tiedotuksen kohderyhmää ovat esimerkiksi tutkimuksen aihepiirin kannalta oleelliset toimijat, yhteistyökumppanit sekä mahdolliset jatkotutkimuksen tekijätahot. (Vilkkä 2015, 85.) Tutkimukseni tulokset esiteltiin Laukaan vankilan työyhteisöpäivässä huhtikuun lopulla. Tilaisuudessa vankilan henkilöstölle tarjottiin mahdollisuus pohtia isyyden merkitystä miesvangin elämässä sekä arvioida perheellisen vangin vanhemmuusteeman käsittelyn tärkeyttä vankeustuomion aikana. Tuloksista tiedottaminen oli merkittävää myös Rikosseuraamuslaitoksen ja Työterveyslaitoksen ajankohtaisen lähityöhankkeen tiimoilta. Hankkeen tavoitteena on tukea ja kehittää erityisesti valvonta- ja ohjaushenkilöstön vuorovaikutuskäytäntöjä arjen asiakastyössä (Hannonen, Kalavainen, Piispanen, Seppänen, Uusitalo & Ylisassi 2014).

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET: KOKEMUKSIA ISYYDEN TUKEMISESTA LAUKAAN VANKILASSA

5.1 ”Isyys on elämän pituinen projekti”

Laukaan vankilan kuntoutustiimin ryhmähaastattelusta nousseiden pohdintojen mukaan isien ja äitien välisenä erona voitaneen nähdä ensinnäkin sukupuoli, joka itsessään luo vanhemmuuden rooleille erilaisia odotuksia.

Esimerkiksi isän poissaolot lapsen arjesta nähdään helposti kulttuurisesti hyväksyttävämpänä kuin lapsensa luota poissaoleva äiti. Kokemuksen perusteella vankeustuomiota suorittavien isien lapset asuvat useammin toisen vanhempansa kanssa kuin vankeustuomiota suorittavien äitien lapset.

Haastatteluihin osallistuneet isät kertoivat isyydellä olevan suuri merkitys heidän elämässään. Vankilassa olon isät kertoivat aiheuttavan muun muassa avuttomuuden tunnetta siitä, että ei voi olla perheelleen ja lapsilleen läsnä heidän arjessaan. Haastateltujen isien kuvaukset omasta isyydestään muodostuivat Nalle-kortteja apuna käyttäen. Haastateltaville annettiin tehtäväksi valita kaksi korttia, jotka parhaiten kuvasivat heidän isyyttään ennen vankeutta.

Haastateltava A valitsi isyyttään kuvaamaan kortit 38 ja 47.

Haastateltava A kuvasi olleensa "vahva", "iloinen" ja "perhettään suojeleva" isä, joka ottaa lapset avosylin vastaan. A ajatteli isän "vahvuuden" olevan lasten kokemus fyysisesti voimakkaasta ja perhettään puolustavasta isästä: "Aina on lapsille syli auki, että ne voi tulla isän luo oli tilanne mikä hyvänsä".

Haastateltava B halusi kuvata isyyttään kolmella erilaisella kortilla, jotka hän nimesi ”yleiskorteiksi”.

Haastateltavan mukaan kaikki kortit kuvastivat hyvää meininkiä ja sitä, että kaikki isän ja lapsen välillä oli kunnossa. B kertoi ennen vankeuttaan viettäneensä lapsensa kanssa paljon aikaa esimerkiksi erilaisten harrastusten, kuten uimisen ja carting-ajon, parissa. Haastateltava B kertoi lapsensa nähneen hänet hyvänä isänä.

Haastateltava C:n isyyttä kuvasivat kortit 37 ja 47.

Haastateltava kertoi olleensa ”touhottava”, ”turvallinen” ja ”vastaanottava isä”, jonka luokse lapset olivat aina tervetulleita.

--- ei mitään jeesushommaa, mut et saa niinku tulla tänne, ja mulle voi sanoo kaiken. Ei tarvii niinku valehdella. En käy huutamaan ja raivoomaan. Asiat niinku puhutaan ja selvitetään.

Haastateltavien näkemys rikollisen toimintansa vaikutuksista omaan vanhemmuuteensa vaihteli. Haastateltavat A ja B kokivat, ettei rikoksilla ollut vaikutusta perheeseen. Haastateltava C:n mielestä rikollisen toiminnan järjestely vei paljon pois lasten kanssa vietetystä ajasta. Yksi haastateltavista ei ollut kertonut lapsilleen vankilassa olostaan. Kaksi muuta haastateltavaa olivat

itse halunneet kertoa lähtevänsä vankilaan, jotta yhteys lapsiin ja heidän luottamuksensa isään säilyisi myös tuomion ajan. Lapsille vankilatuomiostaan kertoneet haastateltavat kuvasivat tilanteen olleen tunteikas: ”Niitten luota lähtö otti koville. Se oli ainoa kerta ku mietin et mä tapan itteni”, ”Olihan se kauhee hetki. Näkee et lapsilla on hätä. Kaikki itkettiin. Piti mennä päivä kerrallaan”.

--- Siinä sit itkettiin yhdessä. --- No ei ne lapset oo niinku tyhmiä. Ja halusin pitää niihin yhteyttä. --- halusin jossain vaiheessa kuitenkin et nään ne perhetapaamisessa ja halusin olla rehellinen. Ettei sit tulevaisuudessa tuu sit et saatanan äijä, sähän valehtelit.

Isyyttä pohdittiin myös Laukaan vankilan ja Erityisesti Isä -hankkeen yhteistyönä järjestetyissä isäryhmissä. Isäryhmiin osallistuneet vangit kokivat isyyden jäävän vankilassa etäiseksi. Jotkut kokivat huonommuutta siitä, että olivat vankilassa.

Isäryhmien keskusteluissa pohdittiin isän mallin syntymistä. Ryhmäläiset kokivat mallin olevan samanlainen kaikille vangeille, ja sen muodostuvan yksilön kokemuksista omasta isästään ja merkityksellisistä mieshenkilöistä sekä osittain kulttuurin tuotteena. Ryhmissä monet toivat esille halunsa poiketa isänä oman isänsä kasvatusmalleista. Yhteisiä ryhmäläisten esiin nostamia hyvän isyyden tekijöitä olivat muun muassa esimerkkinä toimiminen lapselleen, luotettavuus, kannustavuus, turvallisuus sekä lapsensa tukeminen. Ryhmäläiset mielsivät isän olevan kuitenkin aina isä lapselleen, vaikka poissaolot tämän arjesta olisivatkin pitkiä.

Kuntoutustiimi ajatteli isyyden merkityksen määrittävän subjektiivisesti yksilön oman kokemuksen pohjalta. Tuomitulla isällä vanhemmuuden rooli on usein erilainen, kuin tuomitulla äidillä. Isillä on usein vähemmän hoiva- ja huolenpitokokemuksia, ja siviilissä lasten kanssa vietetty aika voi olla vähäistä. Jatkuva tutustuminen omaan lapseensa hankaloituu, kun isä suorittaa tuomiotaan vankilassa.

5.2 Yhteydenpito ja lasten tapaamiset tärkeimpinä tukijoina

Haastatellut isät kokivat saaneensa tukea vanhemmuuteensa Laukaan vankilassa. Haastatteluissa eniten käytettyinä tukimuotoina esille nousivat mahdollisuus yhteydenpitoon puhelimitse, vankilan järjestämät perhetapaamiset sekä tärkeästä syystä myönnettävät poistumisluvat. Muita haastateltavien käyttämiä mahdollisuuksia vanhemmuutensa ylläpitämiseen olivat viikonlopputapaamiset, vankilan läheistenpäivä sekä vertaistukea tarjoava isäryhmä. Kahden haastateltavan puheista nousi esille myös vankilan ilmapiiri:

--- Sehän se on tärkeintä, et ku sul on niinku hyvä olla, ni se heijastuu kaikkiin muihinki. Se heijastuu myös niihin lapsiinkin. Pystyy niinku sanoo, et iskällä on kaikki hyvin, ja ei lapsien tarvii murehtia.

Isäryhmiin osallistuneet isät kokivat Laukaan vankilan tukevan heidän isyyttään erittäin hyvin. Vanhemmuuden tukeminen vankeuden aikana nähtiinkin palautteiden perusteella tärkeänä ja sillä uskottiin voivan olla vaikutusta jopa uusintarikollisuuteen. Ryhmiin osallistuneilla vangeilla oli kokemusta myös Laukaan vankilan henkilökunnan helposta lähestyttävyydestä, minkä he osaltaan kokivat edistävän kokemusta isyytensä tukemisesta. Vankilan olosuhteet koettiin merkityksellisinä, sillä niiden muun muassa koettiin välittäneen myös lapsille käsitystä siitä, että isällä on kaikki hyvin. Laukaan vankilan tarjoaman perhetyön ja isyyden tuen koettiin myös helpottavan perhe-elämään palaamista vapautumisen jälkeen.

Haastatellut isät olivat yksimielisiä siitä, että vankilan tarjoamista tukimuodoista puhelimen käyttö tuki heidän isyyttään ja suhdettaan lapsiin kaikkein parhaiten. Muita isyyttä eniten tukevia asioita olivat haastateltavien mukaan perhetapaamiset ja erityisesti niiden pituus sekä tärkeästä syystä myönnettävät poistumisluvat. Yksi haastateltavista koki myös mahdollisuuden

työn tekemiseen ja tuomion suorittamiseen Laukaan vankilassa olevan merkittävä isyyden tuki.

Isäryhmiin osallistuneet vangit nostivat eniten isyyttään tukeviksi tekijöiksi vuorokauden mittaiset tärkeästä syystä myönnetyt poistumisluvat, perhetapaamiset, isäryhmät sekä puhelimen hallussapidon. Vanhemmuuteensa saamansa tuen myötä isät kokivat olevansa tietoisempia perheen tapahtumista sekä voivansa olla levollisin mielin tietäessään lasten saavan heidät kiinni puhelimitse.

Puhelimen hallussapidon, tärkeästä syystä myönnettävien poistumislupien sekä perhetapaamisten suosio näkyy myös vankilan henkilökunnan näkökulmasta. Lähes kaikilla vangeilla on hallussaan puhelin ja perheelliset vangit hyödyntävät tärkeästä syystä myönnettäviä lyhyitä poistumislupia säännöllisesti. Perhetapaamistilat ovat käytössä jatkuvasti ja varattuna pitkälle ajalle eteenpäin. (Lasse Laukkanen, rikosseuraamusesimies 23.3.2016.)

Laukaan vankilan kuntoutustiimin yhteisen näkemyksen mukaan tuomitun isyyttä tuetaan useimmin lapsiperusteisesti myönnettyillä Tärkeä syy - poistumisluvilla, perheleireillä ja isäryhmillä, perhetapaamisilla, yhteydenpitomahdollisuuksilla sekä tarvittaessa yksilökeskusteluilla. Tiimi pohti lisäksi vankilan tarjoamaa mahdollisuutta olla vanhempana lapselleen selvin päin. Vankeustuomio tarjoaa tuomitulle mahdollisuuden elämänsä tärkeiden asioiden pohdiskeluun tavalla, joka ei välttämättä mahdollistu siviilissä. Spontaaneja keskusteluja vanhemmuudesta koettiin syntyvän lähes päivittäin. Isät ovat huolissaan lapsistaan ja tuovat esille voimattomuuttaan vaikuttaa siviilissä tapahtuviin asioihin.

5.3 Vankeus voi muuttaa isyyttä

Vankilan kuntoutustiimin näkemyksen mukaan isät kertovat lapsille vankeudesta eri tavoin. Osa on valinnut olla kertomatta tuomiostaan, joidenkin kohdalla lasten äidit ovat kieltäneet kertomasta. Usein kertomatta jättämisestä on perusteltu esimerkiksi sillä, että lasta voitaisiin alkaa kiusata koulussa. Jotkut isät ovat kokeneet epämieluisana ajatuksena myös sen, että kertoessaan vankeustuomiostaan he voisivat joutua avaamaan lapsille myös syitä vankilaan joutumiseensa.

Haastateltavat isät saivat tehtäväkseen kuvata myös vankila-aikaista isyyttään Nalle-korttien avulla. Kukin haastateltava valitsi kahdesta kolmeen korttia kuvaamaan isyyttään haastatteluhetkellä.

Haastateltava A kuvasi vankeuden aikaista isyyttään korteilla 24, 36 ja 6.

A kertoi olevansa köllöttelevä, iloinen, huumorintajuinen ja tuumaileva isä, joka kuitenkin osaa olla myös jämäkkä. A koki vankeustuomion saaneen hänet harkitsemaan sanomisiaan ja tekemisiään tarkemmin. Hän kertoi lisäksi vankeustuomion vaikuttaneen elämänsä arvojärjestykseen.

Lapset ja tommonen korostunu. Ennen tietty työ oli tärkeä ja ku oli oma firma ni määrätynlainen elintaso. Et oli niinku uus mersu alla. Mut loppujen lopuks se on ihan sama millä ajat.

Haastateltava B:n mielestä kortit 2 ja 40 kuvasivat parhaiten hänen vankila-aikaista isyyttään.

B koki olevansa huono isä ollessaan vankilassa. Lapsen B uskoi ajattelevan hänet edelleen samana isänä, koska tämä ei tiennyt isänsä vankilassaolosta. B kertoi korttien kuvaavan miettelistä ja selkensä lapselleen kääntänyttä isää.

Sehän on vähän ku ois selkä käännetty lapsen päin. Vähän niinku hylänny sen mut ei kuitenkaan. Nään kuitenkin sitä, mut jotenkin sellanen ku oisin hylänny. --- en mä hylänny oo, mut se vähän hylkäämistä ku en oosen kanssa. Kaikkihan se on pois ku mä täällä oon.

B kuitenkin ajatteli hylkäämiskokemuksen olevan lähinnä omaa ajatteluaan.

Haastateltava C:n mielestä hänen vankeusaikaista isyyttään kuvasivat parhaiten kortit 27 ja 41.

Haastateltava C uskoi vankilassa olon vaikuttaneen sekä isyyteen että lapsiin. C uskoi, että kaikki olisi toisin, jos hän olisi kotona. Haastateltava kertoi miettivänsä paljon lasten vointia ja olevansa huolissaan erityisesti teini-ikäisistä lapsistaan. Huolta aiheutti tieto siitä, miten on itse vastaavassa iässä käyttäytynyt.

--- ku tietää minkälainen ite oli murrosikäisenä. Et mä oon niinku... sitä niinku aina miettii et mitä voi sattuu. Ja sit et mitä vaan voi käydä. --- omat lapset ku on tehny, ni niist pitää pitää huolta. --- se on tuumiva tossa noin. Sitä paljon miettii ja tekee analyysejä asioista. Mä oon sellanen, toivoo parasta ja pelkää pahinta.

Haastateltavan mielestä myös yksilön persoona muuttuu vankilassa. Hän koki kovettuneensa vankila-aikana.

Sun pitää mennä vähän niinku tunteettomaks. Jos on liian haihattelija, vaik niinku parisuhteessa, sit se alkaa kaatuu niinku kaikki päälle.

Lasten kanssa vankeusaikana viettämäänsä aikaa C kuvasi läheisenä. C kertoi olevansa kiitollinen siitä, että on vankilassa olostaan huolimatta pystynyt säilyttämään yhteyden lapsiinsa. Haastateltava puhui myös halustaan edistää nuorempien lastensa tapaamisia olemalla itse yhteydessä lastenvalvojaan.

Tiiän et jonain päivänä ne tulee mun luokse. En oo menny siihen ku jotku muut et suksikaa helvettiin, vaan lapset kaikki rakastaa minua ja oon pystyny pitämään niihin yhteyden. En pysty antaa sitä turvaa, mut sillee on se luottamus. Se on sellasta kirjerakkautta.

Haastateltavien määritelmät *hyvästä isästä* vaihtelivat. Kaksi kolmesta haastatellusta piti tärkeänä aitoa välittämistä sekä kykyä asettaa lapsille rajoja ja pitää niistä kiinni. Yksi haastateltava korosti yhdessä tekemisen ja yhdessä lapsen kanssa vietetyn ajan tärkeyttä.

5.4 Vertaistuki voimavarana

Laukaan vankilassa järjestetyt isäryhmä ja isäleiri olivat osallistujille tehtyjen loppuhaastattelujen ja kerättyjen palautteiden perusteella positiivinen kokemus. Ryhmissä koettiin nousseen esille tärkeitä aiheita sekä ajateltavaa liittyen muun muassa omaan isäsuhteeseen ja isän malliin. Muiden ryhmäläisten kokemusten kuuleminen koettiin tärkeänä.

Isäryhmien keskusteluista nousi esille toive mahdollisuudesta rangaistusajan perusteella myönnettävien lomien aikaistamisesta, minkä koettiin olevan tärkeä tekijä isän ja lapsen välisen suhteen muodostumisessa ja ylläpitämisessä. Yksi isä koki tarvitsevansa vanhemmuuteensa tukea myös oman kuntansa sosiaalityöstä. Vertaistuen saatavuus nähtiin yleisesti tärkeänä mahdollisuutena. Kaikkien mielestä aihe oli tärkeä, ja useimmat kokivat muiden kokemusten kuulemisen avartaneen omaa näkemystä isyydestä. Yhden isän mielestä ”vertaistuki ei auta koska kaikilla on aivan oma henkilökohtainen suhde lapsiinsa”.

Ryhmiiin osallistuneet isät näkivät isäryhmän mahdollisuutena pysähtyä miettimään tärkeää aihetta. Heidän mukaansa ryhmään osallistuminen avarsi omaa näkemystä isyydestä. Isäleirillä erityisesti leirikeskuksen rentouttava ympäristö sekä ensimmäisen leiripäivän iltana toteutettu hiljentyminen omien ajatustensa äärelle kosketti ryhmäläisiä. Merkityksellisenä koettiin myös ryhmässä syntyneiden keskustelujen avoimuus ja osallistujien vilpittömyys.

Laukaan vankilan kuntoutustiimi piti erityisesti isille suunnattua vertaistoimintaa järkevänä ja tarpeellisena. Sukupuolesta esiin tulevia erityistarpeita on tärkeä huomioida, ja yksilölle on hyvä tarjota mahdollisuus oman vanhemmuutensa kehittämiseen. Vanhemmuus nähdään usein voimavarana, ja tällaisten myönteisten asioiden nostaminen työskentelyn keskiöön voisi parhaimmillaan jopa vähentää uusintarikollisuutta.

6 POHDINTA

6.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Kuka määrittää isyyden? Kuka isyyttä normittaa? Vankilan kuntoutustiimin keskustelussa nousi esille tärkeä ajatus vankeustuomiota suorittavien isien näkemisestä ainutkertaisina yksilöinä. Vangit ovat taustoiltaan erilaisia. Monilla on ollut lapsuudessaan laitossijoituksia sekä kokemuksia puutteellisesta vanhemmuudesta. Isyyden merkitys yksilön elämässä ei ole ulkopuolisten tahojen määritettävissä. Työntekijän ajatus ideaalista vanhemmuudesta ei monestikaan täsmää asiakkaan näkemyksen kanssa.

Ensimmäisellä tutkimuskysymyksellä pyrittiin selvittämään isyyden merkitystä vangin elämässä. Vankeustuomiota suorittavat isät tulevat erilaisista perhetilanteista. Lapsia voi olla yksi tai useampi ja yhden tai useampaan eri äidin kanssa. Osa isistä elää yksin, toiset taas parisuhteessa. Jotkut ovat uusperheisiä ja isäpuolia puolisonsa lapsille. Joillakin on jo lapsenlapsia, ja omienkin lasten ikäerot voivat olla suuria. Kuitenkin isät kokevat vanhemmuutensa voimavarana ja isyyden käsite herättää heissä pääosin myönteisiä mielikuvia.

Kaikki isät eivät kerro lapsilleen vankeustuomiostaan. Isät, jotka ovat vankeustuomiostaan lapsilleen kertoneet, kuvailivat hetkeen liittyneen suuria tunteita ja ajatuksia. Vankeustuomiosta kertominen lapselleen on isälle vaikea hetki. Tilanteeseen liittyy usein syyllisyyden tunteita, mutta lapselle halutaan olla rehellisiä. Päätös olla kertomatta liittyy esimerkiksi lapsen suojelemiseen muiden ihmisten suhtautumiselta asiaan tai petetyksi tulemisen tunteelta. Joissain tapauksissa lapsen äiti voi kieltää kertomisen. Toimintatapojen välillä vallitsee tietynlainen ristiriita. Onko parempi olla kertomatta lapselleen ja näin suojella häntä seurauksilta, vai olla käytännön esimerkkinä lapselleen siitä mitä tapahtuu, kun tekee väärin ja miten yksilön tulee kantaa vastuu omasta toiminnastaan?

Isien kokemukset rikollisen toiminnan vaikutuksista vanhemmuuteen vaihtelevat. Osa vankeustuomiota suorittavista isistä kokee rikollisen käyttäytymisen ja rikollisen toiminnan järjestelyn vieneen paljon aikaa perheen kanssa vietetystä ajasta, kun taas toiset kokevat kyenneensä pitämään perhe-elämän ja rikollisen käyttäytymisen täysin erillään toisistaan. Tällainen ajattelu herättää pohdintaa siitä, voiko kahden elämän eri osa-alueen tasapainottaminen tässä tapauksessa olla mahdollista. Vaikka perhe ei olisi rikosten välittömässä vaikutuspiirissä, voivat vaikutukset olla välillisiä. Esimerkiksi isän käyttäessä runsaasti päihteitä kodin ulkopuolella usean päivän ajan, on se pois perheen kanssa vietetystä ajasta. Vaikutukset ovat erilaiset tapauksessa, jossa isä käyttää jatkuvasti runsaasti päihteitä kotiloissa. Yksi haastatelluista myös kuvaili voineensa järjestellä rikollista toimintaa vaivattomasti kotioloista käsin, mutta olleensa jatkuvasti kireä joutuessaan olemaan ajan tasalla rikosten tekoon liittyvistä asioista. Myös tässä tapauksessa voidaan tehdä johtopäätöksiä rikollisen toiminnan välillisistä vaikutuksista vanhemmuuteen.

Kuntoutustiimin ryhmähaastattelusta kävi ilmi, että vuonna 2013 voimaan tulleiden Rikosseuraamuslaitoksen Lapsi- ja perhetyön linjausten myötä perhetyön tärkeys tuli työntekijöiden tietoisuuteen eri tavalla. Nykyisellään työajan voitaisiin nähdä kuluvan perheiden kanssa työhön kokonaan, jos resurssit antaisivat myöden. Joissain vankiloissa työtehtävät on jaettu siten, että yksi työntekijä keskittyy ainoastaan perhetyöhön. Linjausten myötä ollaan tullut entistä tietoisemmiksi siitä, että vankeus vaikuttaa vangin lisäksi myös moniin muihin asioihin, kuten perheenjäseniin.

Erityisesti lapsiinsa säännöllisesti yhteyttä pitävät isät kokevat avuttomuuden tunnetta vankilassa olostaan. Vankilasta käsin ei voi olla perheen arkitilanteissa läsnä, vaikka haluaisi. Toisella tutkimuskysymyksellä selvitettiin Laukaan vankilan tarjoamia vanhemmuuden tuen muotoja sekä niiden merkityksellisyyttä tuomitun isän näkökulmasta. Vankien kokemuksia isyydestään Laukaan vankilassa selvittivät aiemmin ammattikorkeakoulun

opinnäytetyössään Lehto ja Puupponen (2012). Tuolloin isät toivoivat, että heillä olisi mahdollisuus tavata lapsiaan useammin. Keinoiksi ehdotettiin perhetapaamisten lisäämistä, mahdollisuutta päästä poistumisluvulle jo ennen varsinaista loma-ajan alkamista sekä perheleirien lisäämistä. Tärkeimpänä vanhemmuutta vankeusaikana tukevana tekijänä koettiin mahdollisuus pitää yhteyttä läheisiin puhelimitse. (Lehto & Puupponen 2012, 52.) Lapsi- ja perhetyön linjausten myötä lapsiperusteisesti myönnettyistä Tärkeä syy - poistumisluvista on tullut käytäntö. Vangit, jotka ovat hakeneet näitä poistumislupia vanhemmuutensa ylläpitämisen perusteella, käyttävät niitä säännöllisesti myös sen jälkeen, kun rangaistuksen pituuden mukaan määrittyvä loma-aika on alkanut. (Lasse Laukkanen, rikosseuraamusesimies 23.3.2016.)

Tutkimukseen osallistuneet isät pitivät tärkeästä syystä myönnettäviä poistumislupia yhtenä vanhemmuuttaan vankeuden aikana parhaiten tukevista tekijöistä. Poistumisluvat koettiin jopa perhetapaamisia tärkeämpinä, sillä niiden ajateltiin tukevan vanhemmuutta paremmin nimenomaan siviilioista johtuen. Tärkeimmäksi vanhemmuuttaan tukevaksi tuen muodoksi isät nostivat kuitenkin mahdollisuuden puhelimen hallussapitoon. Laukaan vankilassa vangilla saa olla puhelin hallussa ympäri vuorokauden, mikä on poikkeuksellista Suomen vankiloissa (Lasse Laukkanen, rikosseuraamusesimies 23.3.2016). Isät kokivat voivansa näin olla edes teoriassa enemmän läsnä perheensä arjessa, ja lastensa tavoitettavissa hädän hetkellä. Yleisesti isät kokivat Laukaan vankilan tukevan heidän vanhemmuuttaan erittäin hyvin. Yhteydenpidon ja lasten tapaamisten ohella tärkeinä vanhemmuuden tukijoina nähtiin myös vankilan myönteinen ilmapiiri ja puitteet sekä henkilökunnan helppo lähestyttävyyys. Vankilaympäristön koettiin viestivän perheelle siitä, että isällä on hyvä ja turvallinen olla.

Lapsi- ja perhetyön linjausten myötä Laukaan vankila on kehittänyt poistumislupakäytäntöjään. Perheellisten vankien on nykyään helpompi päästä tapaamaan lapsiaan vankilan ulkopuolelle tärkeästä syystä

myönnettävien poistumislupien ansiosta. Vastikään myös rangaistuksen pituuden perusteella aukeavan loma-ajan aikaistamista on alettu tarkastella tapauskohtaisesti. Muun muassa vanhemmuuden ylläpitäminen voisi olla riittävä peruste tällaiselle loma-ajan aikaistamiselle. Lisäksi valvottu koevapaus tarjoaa mahdollisuuden lopputuomion suorittamiseen esimerkiksi kotioloissa. (Lasse Laukkanen, rikosseuraamusesimies 23.3.2016.) Valvottu koevapaus ei kuitenkaan noussut esille vanhemmuutta tukevana tekijänä tutkimusta tehtäessä. Tämä saattoi johtua siitä, että valvottu koevapaus on verrattavissa varsinaiseen vapautumiseen. Isän näkökulmasta merkittävämpää saattaa olla laitosaikana saatu tuki ja mahdollisuus pitää yhteyttä lapsiinsa.

Kolmannella tutkimuskysymyksellä tarkasteltiin vankien kokemuksia vankeusajan vaikutuksesta omaan isyyteensä. Vankeus voi muuttaa isyyttä. Tutkimukseen osallistuneet isät kertoivat pohtineensa tuomionsa myötä enemmän omien tekojensa seurauksia. Poissaolo lasten luota on myös laittanut elämän arvojärjestyksi uusiksi. Monet isät kertoivat vankeusajan saaneen aikaan huonommuuden ja epäonnistumisen tunteita sekä huolta siitä, mitä lapsille kuuluu.

Ennen Rikosseuraamuslaitoksen vuonna 2013 voimaan tulleita lapsi- ja perhetyön linjauksia Laukaan vankilassa ei puhuttu perheiden kanssa tehtävästä työstä *perhetyönä* (Lehto & Puupponen 2012, 62). Linjausten myötä laitoksessa on tultu yhä tietoisemmiksi perhetyön merkityksestä myös vankeuden aikana. Vankeusaika voi muun vanhemmuuden tuen ohella tarjota vangille mahdollisuuden pysähtyä pohtimaan oman elämänsä tärkeitä asioita sekä olla vanhempana lapselleen joissain tapauksissa jopa ensimmäistä kertaa selvin päin.

Neljäs tutkimuskysymys pohti vertaistuen merkitystä tuomitun isän näkökulmasta. Laukaan vankilassa järjestettyjen isäryhmän ja isäleirin kokemusten välillä oli eroja. Toiminnan sisältöön ja käsiteltyihin teemoihin osallistujat olivat yhtä tyytyväisiä, joskin leirillä koettu hiljentyminen nousi

selkeästi muiden teemojen yläpuolelle. Puitteiden kokemisessa vaikutti olevan eniten eroja. Leirikeskuksen ja sen ympäristön koettiin tarjoavan keskustelun syntymiselle avoimemmat mahdollisuudet sekä ryhmäläisille tilaisuuden irtautua rooleistaan. Vankilan tiloissa järjestetyissä ryhmäistunnoissa arjen tilanteet, kuten poistumislupahakemukseen saatu kielteinen päätös, olivat usein läsnä. Ne veivät tilaa erityisesti istuntokertojen alusta, ja virittyminen aiheeseen vei aikaa.

Leirin ja ryhmän välisiin eroihin arveltiin ohjaajien toimesta olevan syynä muun muassa ryhmäläisten ohjautuminen kyseisiin toimintoihin erilaisin perustein. Käynnistettäessä isäryhmää syksyllä 2015 isät ohjautuivat ryhmään osittain henkilökunnan ohjaamina. Joissain tapauksissa vanki ei ollut itse lainkaan motivoitunut, mikä näkyi ryhmässä helposti poissaolona. Jäsenten poissaololla sen sijaan arveltiin voivan olla vaikutusta ryhmän sisäisen luottamuksen syntymiseen. Keväällä 2016 järjestetyille isäleirille osallistujat valikoituivat oman motivaationsa perusteella. Alun kymmenestä leirille haastatellusta toimintaan osallistui lopulta seitsemän isää, mikä osaltaan saattoi kertoa paitsi jäljelle jääneiden motivaatiosta vanhempana kehittymiseen myös heidän sitoutuneisuudestaan omaan isyyteensä.

Saatujen tutkimustulosten perusteella erityisesti isille suunnattua vertaistoimintaa vankilassa voitaneen pitää erittäin tärkeänä. Vertaistyöskentely tärkeän ja arvan aiheen parissa voi olla hyvinkin voimaannuttava kokemus, ja parhaimmillaan auttaa yksilöä elämäntapamuutosta tavoiteltaessa.

G. L. Greifin (2014) isyyden kokemuksia vankilassa käsittelevä tutkimus osoitti isien kokemusten olevan samankaltaisia myös muualla maailmassa. Marylandin osavaltion Baltimoren kaupungissa tehdyssä tutkimuksessa vankeustuomiota suorittavat isät pohtivat isyyden rooliaan vankeuden aikana sekä sen mukanaan tuomia rajoitteita suhteessa lapsiin. Isät kärsivät myös ajoittain syyllisyyden tunteista, koska tunsivat vanhempana pettäneensä paitsi

lapsensa myös itsensä. Lapset eivät myöskään välttämättä tienneet isänsä vankeudesta. Tapoja kertoa pitkästä poissaolostaan pohdittiin, ja poissaoloa oltiin saatettu selittää esimerkiksi työmatkalla. Yleisemmin isät kuitenkin ajattelivat olevan parempi kertoa tuomiostaan avoimesti itse, kuin antaa lapsen kuulla asia toisaalta. Esille nousi myös isien rajalliset mahdollisuudet osallistua lastensa elämän merkittäviin tapahtumiin. Tällaisia saattoivat olla esimerkiksi syntymäpäivät ja valmistujaiset. Isän roolin koettiin olevan ainoastaan taloudellinen, ja isät toivat esille suurta huolta siitä, että heidän lapsensa seuraisivat heidän esimerkkiään rikollisesta elämäntavasta. (Greif 2014, 72–74.)

6.2 Tutkimuksen luotettavuus ja jatkotutkimushaasteet

Eskolan ja Suorannan (1998) mukaan yhtenä tutkimuksen luotettavuuden mittarina voitaneen pitää hypoteesittomuutta. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa hypoteesittomuudella tarkoitetaan sitä, että tutkija ei anna ennako-oletustensa tutkittavista tai tutkimustuloksista häiritä tutkimuksen etenemistä. Aineisto voi parhaimmillaan tutkimuksen edetessä avartaa tutkijan ajattelua ja auttaa näkemään asioita eri tavalla. Tutkimustulosten tehtävä ei olekaan ainoastaan vahvistaa ennako-oletuksia, vaan parhaimmillaan jopa paljastaa uusia näkökantoja tutkittavaan aiheeseen. Tämä edellyttää myös tutkijalta avoimuutta tutkittavalle aiheelle ja tutkimusten myötä syntyville tuloksille. (Eskola & Suoranta 1998, 19–20.) Tutkittava isäjoukko valikoitui oman motivaationsa perusteella. Tämä puhui sen puolesta, että heistä kukin halusi jakaa kokemuksiaan vanhemmuutensa tuesta Laukaan vankilassa. Haastateltavien ja haastattelijan välillä ei ollut aiempaa eikä tiedossa olevaa alkavaa asiakassuhdetta, joten käsitys haastateltavan tilanteesta rakentui puhtaasti vangin kertoman pohjalta. Tällaisella ratkaisulla pyrittiin lisäämään tutkimuksen luotettavuutta myös antamalla haastateltavalle mahdollisuus puhua rehellisesti omista kokemuksistaan. Toisaalta isien osallistuminen tutkimukseen oman motivaationsa perusteella voi myös heikentää tutkimustulosten yleistettävyyttä. Tutkittavan joukon mielipiteet ja ajatukset

eivät kuvaa kaikkien Laukaan vankilassa tuomiotaan suorittavien isien kokemuksia vanhemmuutensa tuesta. Isien osallistumishalukkuuteen on voinut vaikuttaa paitsi omat kokemukset vanhemmuudesta myös yksilön henkilökohtainen motivaatio kehittyä vanhempana.

Joihinkin teemoihin kaivattiin tarkennusta vielä haastattelujen jälkeen. Teemahaastattelurungon pohjalta laaditun puolistrukturoidun haastattelulomakkeen avulla kerättiin lisätietoa tarkennusta kaipaaviin teemoihin. Haastattelulomakkeen vastaukset täydensivät aiemmin saatuja tutkimustuloksia tarvittavilta osin. Lisäksi vankilan henkilökunnan kanssa käydyt keskustelut tukivat ilmenneitä tuloksia, ja osaltaan lisäsivät työn luotettavuutta. Tutkimuksen luotettavuutta tukevat myös havainnot tulosten samankaltaisuudesta aiempaan Laukaan vankilassa tehtyyn samaa aihetta käsittelevään opinnäytetyöhön (Lehto & Puupponen 2012) sekä Greifin (2014) vankeustuomiota suorittavien isien vertaistyöskentelyä käsittelevään tutkimukseen nähden. Tutkimustulokset vastasivat lisäksi Laukaan vankilan henkilöstön näkemystä siitä, mitä tarjolla olevia tukimuotoja vangit hyödyntävät eniten ylläpitääkseen oma vanhemmuuttaan.

Kehittämishaasteena Laukaan vankilassa ja koko Rikosseuraamuslaitoksen organisaatiossa tehtävässä perhetyössä voitaneen nähdä kokonaisvaltaisemman vanhemmuustyöskentelyn kehittäminen. Vankeustuomiota suorittavia isiä ja äitejä on paljon, mihin nähden suhteellisen harvalle vangille esimerkiksi *vastuullinen vanhemmuus* on nimetty rangaistusajan suunnitelmaan työstettäväksi tavoitteeksi. Vanhemmuuden tukeen voitaisiin kiinnittää huomiota enemmän jo ennen vankeutta rangaistusajan suunnitelmaa laadittaessa. Se voisi osaltaan taata vanhemmuusteeman intensiivisempää työstämistä vankeuden aikana. Vankilan kuntoutustiimin ryhmähaastattelussa ilmeni, että vastuullisen vanhemmuuden tukemisen tavoite rangaistusajan suunnitelmassa voi tällä hetkellä tarkoittaa ainoastaan perhetapaamisten säännöllistä järjestämistä sekä tärkeästä syystä myönnettyjen lyhyiden poistumislupien myöntämistä. Vastuu rangaistusajan suunnitelman

tavoitteiden parissa työskentelystä on osittain myös vankilan henkilöstöllä, joka osaltaan määrittää niitä keinoja, joilla teemoja lähdetään tuomitun kanssa työstämään. Vankilassa tehtävään perhe- ja vanhemmuustyöhön tulisi kohdentaa enemmän resursseja. Tällä hetkellä vastuu Laukaan vankilan perhetyön toteuttamisesta on pääasiassa lapsi- ja perhetyön yhdyshenkilönä toimivalla sosiaalityöntekijällä, jonka toimenkuvaan kuuluu vastata myös useista muista asiakastyön kokonaisuuksista. Päivitetyllä työnjaolla mahdollistuisi paremmin paitsi asiakaslähtöinen vanhemmuustyöskentely, myös monialainen yhteistyö vangin perheasioissa ja henkilöstön erityisosaamisen järkevämpi kohdentaminen.

Laukaan vankilaa ja Jyväskylän yhdyskuntaseuraamustoimistoa ollaan yhdistämässä rikosseuraamuskeskukseksi vuonna 2018. Tämän hetkisen tiedon mukaan kampustiloihin ei olla suunnittelemassa perhetapaamistiloja. (Lasse Laukkanen, rikosseuraamusesimies 23.3.2016.) Tutkimukseen osallistuneet isät näkivät Laukaan vankilan erinomaiset perhetapaamiskäytännöt yhtenä merkittävimmistä vanhemmuuttaan tukevista tekijöistä. Mikäli kampusrakentamisessa päädytään perhetapaamistilojen osalta suunniteltuun ratkaisuun, tulevaisuudessa voisi tutkia tilojen puuttumisen vaikutusta asiakkaiden kokemuksiin perhesuhteidensa tukemisesta. Lisäksi voisi olla tarpeen kehittää korvaavia tukimuotoja perhetapaamisten tilalle asiakasnäkökulma huomioiden. Tällöin voisi olla myös hyvä pohtia, kulkevatko rakentamisratkaisut käsi kädessä Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyön linjausten (2013a) kanssa, ja tuleeko sekä vanhemman että lapsen näkökulma muutoksessa huomioiduksi.

Tutkielmani nimi *Hetkiä isinä* juontaa kahdesta Laukaan vankilassa järjestetystä isäryhmästä. Ryhmien palautteenkeruutuokioissa kaksi ryhmäläistä totesivat ”saatiin olla tässä hetki isinä” ja ”sai hetken olla jotain muuta ku vanki”. Nämä lausahdukset tiivistivät mielestäni erityisen hyvin vankeustuomiota suorittavien isien tarpeen tulla kohdelluiksi inhimillisinä olentoina: isinä ja yksilöinä. Tämä johti myös ratkaisuuni olla kuvaamatta tutkimukseeni

osallistuvia isiä vanki-isiinä, kuten alun perin olin suunnitellut. He päätyivät raporttini lopulliseen versioon itseinä, vanhempina ja yksilöinä.

LÄHTEET

Painetut lähteet:

- Enroos, R. (2008): Vankila lapsuudessa – lapset vankilassa. Tutkimus lapsista, joiden elämää äidin vankeus värittää. Rikosseuraamusviraston julkaisuja 1/2008.
- Enroos, R. (2015): Vankila, vanhemmuus ja lapsi – näkökulmia perhekäytäntöihin. Rikosseuraamusalan koulutuskeskus: Acta Poenologica 2/2015.
- Eskola, J. & Suoranta, J. (1998): Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 10. painos. Tampere: Vastapaino.
- Greif, G. L. (2014): The voices of fathers in prison: implications for family practice. *Journal of Family Social Work* 17, 68–80.
- Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. (2009): Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Jantunen, E. (2010): Vertaistuki masentuneiden osallisuuden vahvistajana. Teoksessa Terhi Laine, Susanna Hyväri & Päivi Vuokila-Oikkonen (toim.) Syrjäytymistä vastaan sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Tammi, 85–98.
- Karsikas, V. (2014): Polku vapauteen – psykososiaalisen työn kehittyminen ja rooli vankeinhoidon yhteiskunnallisessa tehtävässä. Teoksessa Henrik Linderborg, Mari Suonio & Tytti Lassila (toim.). Sosiaalityö ja sosiaalinen tuki rikosseuraamusalalla. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuja 1/2014, 91–112.
- La Vigne, N. G.; Davies, E. & Brazzell, D. (2008). Broken Bonds – Understanding and Addressing the Needs of Children with Incarcerated Parents. The Urban Institute. Justice Policy Center. Research Report.
- Lehto, M. & Puupponen, J. (2012). ”Ei täältä käsin pysty mikään isä oleen, sillai niinku isän pitäis olla”: Vankien kokemuksia isyydestä Laukaan vankilassa. Pieksämäki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Julkaisematon sosiaali- ja terveysalan opinnäytetyö.

- Mykkänen, J. (2014): Isäksi tulon monet polut. Teoksessa Petteri Eerola & Johanna Mykkänen (toim.) Isän kokemus. Helsinki: Gaudeamus, 32–48.
- Ranssi-Matikainen, H. (2012): Yhdessä sittenkin. Kokemukset erokriisistä, vertaistuesta ja muutoksesta parisuhteessa. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 116.
- Rikosseuraamuslaitos (2013a): Lapsi- ja perhetyön linjaukset. Rikosseuraamuslaitos.
- Rikosseuraamuslaitos (2015a): Rikosseuraamuslaitoksen tilastoja 2014. Rikosseuraamuslaitoksen tilastoja -sarja.
- Rotkirch, A. (2014): Yhdessä. Lapsen kasvatusta ei ole yksilölaji. Helsinki: WSOY.
- Rönkkö, L. & Rytönen, T. (2010): Monisäikeinen perhetyö. Helsinki: WSOY.
- Schmitt, F. (2002): Riittävän hyvä vanhemmuus. Teoksessa Jari Sinkkonen (toim.) Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: WSOY. 298–325.
- Sinkkonen, Jari (2002): Vanhemmuuden vaikea pesti. Teoksessa Jari Sinkkonen (toim.) Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: WSOY. 291–297.
- Vilkka, H. (2015): Tutki ja kehitä. 4. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Vuori, J. (2004): Isyyden mallit ja isien valinnat. Teoksessa Ilana Aalto & Jani Kolehmainen (toim.) Isäkirja. Tampere: Vastapaino, 29–63.
- Wilson, K.; Gonzalez, P.; Romero, T.; Henry, K. & Cerbana, C. (2010): The effectiveness of parent education for incarcerated parents: An evaluation of parenting from prison. *The Journal of Correctional Education* 61 (2), 114–132.

Julkaisemattomat lähteet:

- Haastattelu: Laukkanen, Lasse (2016). Rikosseuraamuskeskimies, Laukaan vankila. Haastattelu 23.3. Haastattelija Pauliina Palovaara.
- Seminaariesitelmä: Hannonen, H.; Kalavainen, S.; Piispanen, P.; Seppänen, L.; Uusitalo, H. & Ylisassi, H. (2014): Toimivat lähityökäytännöt.

Kehittämistutkimus vankiloiden valvonta- ja ohjaushenkilöstön vuorovaikutuksellisesta lähityöstä. Power-Point -esitys 20.3. Työterveyslaitos.

Projektin alkukartoitusraportti: Ovaskainen, K.; Tarkiainen, K.; Hyppölä, J. & Sutinen, I. (2014): Alkukartoitusraportti – Erityisesti Isä -projekti (2013–2016). Kehittämiskeskus Tyynelä.

Elektroniset lähteet:

Lastensuojelulaki (2007): 417/13.4.2007. Finlex – Valtion säädöstietopankki.

Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 29.1.2016.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>.

Pesäpuu ry (i.a.): Nallekortit. Viitattu 14.3.2016.

<http://verkkokauppa.pesapuu.fi/tuote/40/nallekortit>.

Rikosseuraamuslaitos (2013b): Vankilat. Viitattu 22.3.2016.

<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjayhteystiedot/vankilat.html>.

Rikosseuraamuslaitos (2013c): Valvottu koevapaus. Viitattu 6.4.2016.

<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteetjauutiset/2013/12/lakivalvotustakoevapaudesta6292013astuuvoimaan1.1.2014..html>.

Rikosseuraamuslaitos (2015b): Laukaan vankila. Viitattu 22.3.2016.

<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjayhteystiedot/vankilat/laukaanvankila.html>.

Sosiaalihuoltolaki (2014): 1301/30.12.2014. Finlex – Valtion säädöstietopankki.

Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 2.3.2016.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301>.

Vankeuslaki 2005. 767/23.9.2005. Edilex. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu

27.1.2016. www.edilex.fi/saadokset/lainsaadanto/20050767.

Yleissopimus lapsen oikeuksista (1991): 59/1991. Finlex – Valtion

säädöstietopankki. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 29.1.2016.

http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsviite/1991/19910059?sopviite_id=19910059.

LIITTEET

Liite 1: Suostumus tietojen käyttöön tutkimuksessa

Annan suostumukseni

- haastatteluun ja nauhoitettujen haastattelutietojen
- Laukaan vankilan isäryhmässä käytyjen keskustelujen

käyttämiseen tutkimuksessa, joka käsittelee isyyden tukemisen keinoja Laukaan vankilassa.

Työn tavoitteena on tutkia vanhemmuuden tukemisen keinoja, vuonna 2014 voimaan astuneiden Rikosseuraamuslaitoksen Lapsi- ja perhetyön linjausten vaikutusta näiden keinojen kehittymiseen sekä vanki-isän vanhemmuuden tukemisen merkitystä etäisän näkökulmasta. Haastattelijana toimii Pauliina Palovaara, joka tekee kandidaatin tutkielmaa sosiaalityön oppiaineeseen Jyväskylän yliopiston avoimessa yliopistossa.

Haastateltavan ja ryhmään osallistujan henkilöllisyys tai muita tunnistettavia tietoja ei tule esiin tutkimusraportissa. Saatavat tutkimustiedot ovat luottamuksellisia ja niitä käytetään ainoastaan edellä mainitun tutkimuksen toteuttamiseen.

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista.

Aika ja paikka

Allekirjoitus ja nimenselvennys

Tarvittaessa annan mielelläni lisätietoja:

Pauliina Palovaara puh. 050 4320 018

Liite 2: Teemahaastattelurunko

Taustatiedot

Haastateltavan ikä

Tuomion pituus

Laitoskertaisuus

Lasten määrä

Montako lasta?

Lasten iät

Huoltajuus

Kenen luona lapset asuvat? Onko sijoitettu?

Vanhemmuus

”Hyvä vanhemmuus”

Mielipide omasta isyydestään

Miten lapsi näkee isänsä?

Mikä merkitys isyydellä suhteessa omaan elämään

Isyys vankilassa

Isyyden tukeminen Laukaan vankilassa

Isyyden kehittyminen

Vanhemmuuden tuen vaikutus isän ja lasten väleihin

Merkityksellisin tukitoimi

Osallistuminen lasten asioihin vankilasta käsin

Mitä toivoisit lisää?

Mitä muuta haluat kertoa?

Liite 3. Ryhmähaastattelurunko

TAUSTATIEDOT

Titteli

Kuinka kauan toiminut tehtävässä

Miten osallistuu vankivanhemmuutta tukevaan työskentelyyn

VANHEMMUUDEN TUKI VANKILASSA

Isyyden merkitys vangin elämässä

Vanhemmuuden tuen menetelmät

Vanhemmuuden tukemisen merkitys

Isäerityisen työn tärkeys → miten tulisi vielä kehittää?

vanhemmuuskeskustelut

Miten vanki-isyyys eroaa vankiäitiydestä?

Vanki-isyyden haasteet

isän osallisuus

Monialainen yhteistyö: tahot ja käytännön toiminta

Mikä vanhemmuuden tukemisessa on tärkeintä ja miksi?

VANKILAN PERHETYÖN KEHITTYMINEN

Perhetyö ennen lapsi- ja perhetyön linjauksia (2006–2012)

Mitä muutoksia tullut linjausten myötä? (2012–2016)

Mitä tulisi vielä kehittää? Miksi?

Liite 4: Puolistrukturoitu haastattelulomake

ISYYDEN TUKEMINEN LAUKAAN VANKILASSA

Lomakehaastattelu

1. Mitkä seuraavista ovat tukeneet sinun ja lastesi välistä suhdetta Laukaan vankilassa olon aikana? Ruksita sopivat vaihtoehdot.

- puhelimen hallussapito
- kirjeenvaihto
- vankisähköposti
- oma sähköposti
- perhetapaamiset
- viikonlopputapaamiset
- rp-poistumisluvat
- ts-poistumisluvat
- läheistenpäivä
- päihde- tai rikoskeskustelut
- psykologi
- vanhemmuuskeskustelut
- isäryhmä
- muu, mikä?

2. Mikä on tukenut isyyttäsi eniten? Miksi?
3. Minkälaista tukea tarvitsisit lisää?
4. Miten koit isäryhmän muiden isien tarjoaman vertaistuen? Miksi?
5. Mitä haluaisit sanoa vanki-isälle, joka ei vielä ole osallistunut isäryhmään?

Lämmin kiitos!